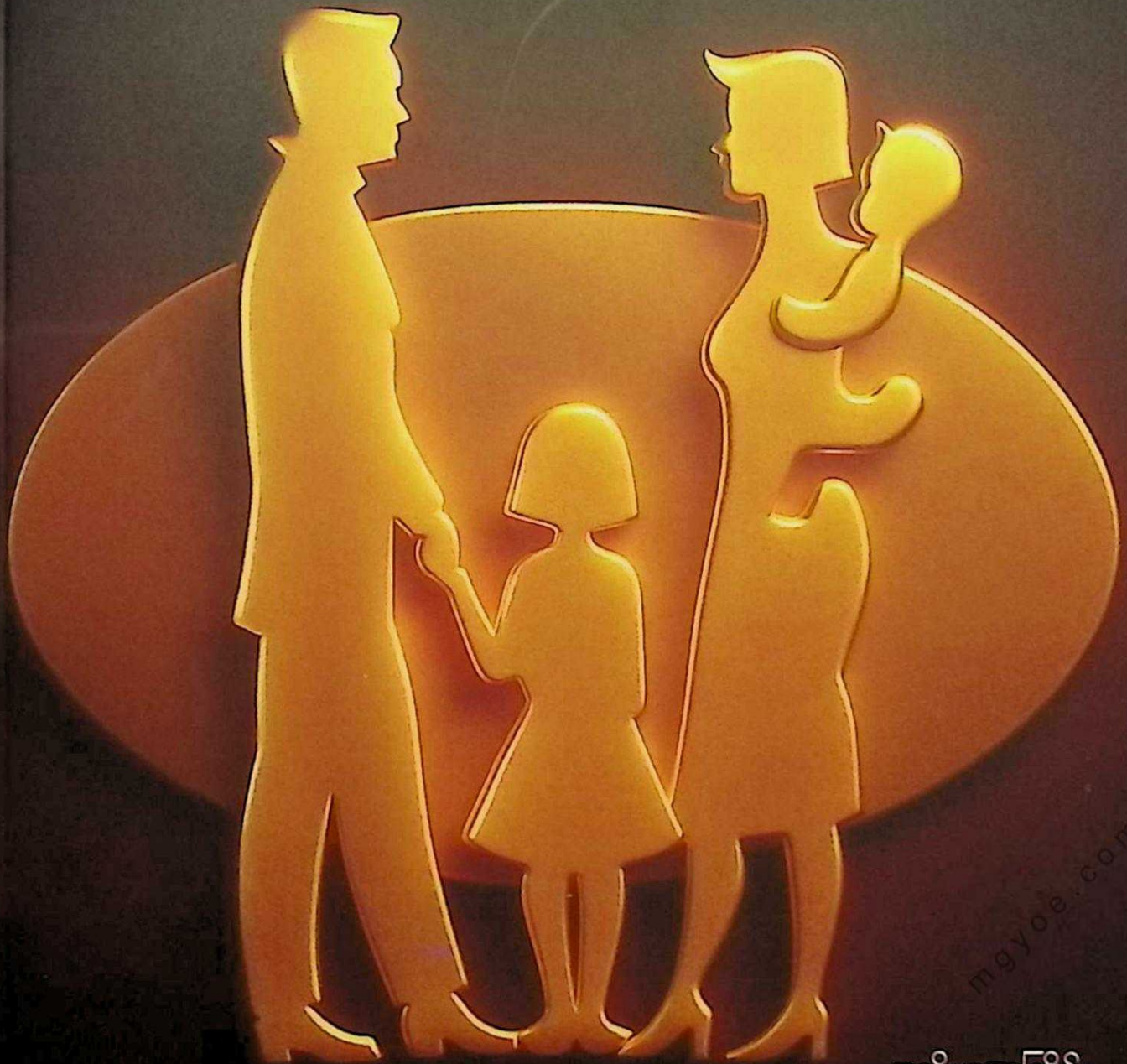

mgyc.com

SAMPLE BOOK

ဒေါက်တာအောင်မြင်ဦး
လူမှုဘာသာဗေဒ
မိတ်ဆက်
INTRODUCTION TO SOCIOLINGUISTICS

mgyc.com

ဒုတိယအကြိမ်

လူမှုဘာသာဗေဒ
ဝိတ်ဆက်

INTRODUCTION TO SOCIOLINGUISTICS

ဒေါက်တာအောင်မြင်စိုး

ပုံနှိပ်မှတ်တမ်း

ဒေါက်တာအောင်မြင့်ဦး

လူမှုဘာသာဗေဒမိတ်ဆက်(ဒုတိယအကြိမ်)

ပုံနှိပ်ခြင်း

၂၀၂၅၊ စက်တင်ဘာလ(ဒုတိယအကြိမ်)

တန်ဖိုး- ၈၀၀၀/-

အုပ်ရေ- ၁၀၀၀

ထုတ်ဝေသူ

ဒေါ်ခင်ဆွေဦး(ပ၃၂၁၀)၊ ပညာရပ်ဝန်းစာပေ

အမှတ်-၁၇/၃လွှာ-ဘီ၊ ရတနာလမ်း၊ (၃)ရပ်ကွက်၊

ကမာရွတ်မြို့နယ်၊ရန်ကုန်မြို့။

ပုံနှိပ်

ဦးဝင်းဌေး(ပ၀၅၁၃)၊ ရော့ဘင်ပုံနှိပ်တိုက်

အမှတ်-၄၁/၄၃ ၊ လမ်း၄၀၊ ကျောက်တံတားမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့။

၀၉၅၁၆၂၇၉၇

မျက်နှာဖုံးဒီဇိုင်း

ထွန်းဇော်လင်း

<p>ဒေါက်တာအောင်မြင့်ဦး လူမှုဘာသာဗေဒမိတ်ဆက်(ဒုတိယအကြိမ်) / အောင်မြင့်ဦး ၊ ဒေါက်တာ ပညာရပ်ဝန်းစာပေ(ဒု)ကြိမ်၊ ၂၀၂၅။ ၂၈၈-စာ၊ ၁၃.၅ x ၂၁ စင်တီ။</p>
--

လူမှုဘာသာဗေဒမိတ်ဆက် (ဒုတိယအကြိမ်)

မာတိကာ

	ပထမအကြိမ်ထုတ်ဝေစဉ်က ဆရာကြီးဒေါက်တာခင်အေး၏ အမှာစာ	၁
	ဒုတိယအကြိမ်ထုတ်ဝေခြင်းအတွက် စာရေးသူ၏ အမှာစာ	၅
၁။	ခေတ်သစ်ဘာသာဗေဒ MODERN LINGUISTICS	၇
၂။	လူမှုဘာသာဗေဒဟူသည် WHAT IS SOCIOLINGUISTICS	၁၆
၃။	ဘာသာစကားနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းကြားရှိ အဆက်အစပ် RELATIONSHIP BETWEEN LANGUAGE AND SOCIETY	၂၅
၄။	စကား၊ စကားတူစုနှင့် ဘာသာတူစု SPEECH, SPEECH COMMUNITY, AND LANGUAGE COMMUNITY	၃၁
၅။	ဘာသာစကား၏အသွင်ကွဲများ VARIETIES OF LANGUAGE	၄၁
၆။	ဒေသိယလေ့လာမှု DIALECTOLOGY	၅၃
၇။	ဘာသာစကားနှင့်လိင် LANGUAGE AND GENDER	၆၃

၈။ စကားဖြစ်ရပ်၊ စကားအကြောင်းခံနှင့် စကားတာဝန်များ SPEECH EVENT, SPEECH FACTOR, AND SPEECH FACTORS	၇၅
၉။ စကားယှဉ်တွဲအပြုအမူ PARALINGUISTIC BEHAVIOUR	၈၉
၁၀။ နှစ်ဘာသာသုံးစနစ်နှင့် ဘာသာစုံသုံးစနစ် BILINGUALISM AND MULTILINGUALISM	၉၆
၁၁။ စကားအဆင့်ခွဲသုံးစနစ် DIGLOSSIA	၁၀၇
၁၂။ ဘာသာစကားပြောင်းလဲမှု LANGUAGE CHANGE	၁၁၆
၁၃။ နှစ်ဘာသာနှောစကားနှင့် နှစ်ဘာသာနှောဇာတိစကား PIDGIN AND CREOLE	၁၂၉
၁၄။ စကားသင်္ကေတကူးပြောင်းခြင်း CODE SWITCHING	၁၄၃
၁၅။ စကားစဉ်စိစစ်မှု DISCOURSE ANALYSIS	၁၅၆
၁၆။ ကွန်ရက်လေ့လာမှု NETWORK STUDIES	၁၆၈
ကျမ်းကိုးစာရင်း	၁၈၃

ပထမအကြိမ် ထုတ်ဝေစဉ်က ဆရာကြီးဒေါက်တာခင်အေး၏အမှာစာ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာကြိုဆိုပါသည်

ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် မြန်မာစာဌာနတွင် ဘာသာဗေဒကို ဘာသာစိတ် တစ်ခုအဖြစ်သင်ကြားနိုင်ရန် ၁၉၆၂ ခုနှစ်တွင် စတင် လမ်းခင်းခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က မြန်မာစာပါမောက္ခအဖြစ် ဆောင်ရွက်နေသော ဆရာကြီးဦးဝန် သည် မြန်မာစာ ဂုဏ်ထူးတန်းတွင် ဆရာကြီးဦးဖေမောင်တင်၏ ဘာသာ လောကကျမ်းကို ပြဋ္ဌာန်းပေးပြီး ကမ္ဘာ့ဘာသာစကားများကို မျိုးရိုးအရ၊ အမျိုးအစားအရ ခွဲခြားပုံများကို သင်ကြားပို့ချပေးခဲ့သည်။

ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် မြန်မာစာဌာနမှ ဆရာကြီးဦးရွှေသွင်နှင့် ဆရာမကြီး ဒေါ်ခင်ခင်အေးတို့ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်မှ ဘာသာဗေဒ မဟာ ဝိဇ္ဇာဘွဲ့များ ရယူခဲ့ပြီးနောက် ၁၉၆၅ ခုနှစ်မှစ၍ မြန်မာစာ မဟာဝိဇ္ဇာ တန်းနှင့် စတုတ္ထနှစ်တို့တွင် ဘာသာဗေဒ သဒ္ဒဗေဒကို ဘာသာစိတ်တစ်ခု အဖြစ်စတင်သင်ကြားပို့ချပေးခဲ့ရာ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မြန်မာစာဌာနတွင် ဘာသာဗေဒပညာရပ် အခြေခိုင်မာလာသည်။ ၁၉၇၀ ကျော်ပိုင်းတွင် ဆရာကြီးဦးထွန်းမြင့်သည် အလားတူပင် လန်ဒန်တက္ကသိုလ်တွင် ပညာ သင်ယူခဲ့ပြီး ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် မြန်မာစာဌာနတွင် ဘာသာဗေဒ ပညာရပ်ကို သင်ကြားပို့ချပေးခဲ့သည်။ ထိုဆရာကြီး ဆရာမကြီးများ၏ ကြီးကြပ်လမ်းညွှန်မှုဖြင့် မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့အတွက် ဘာသာဗေဒ သဒ္ဒဗေဒ ပညာကို အခြေပြုသော ဘွဲ့ယူကျမ်းများ ပြုစုကြသည်။ မြန်မာဘာသာ စကား၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာများကို စူးစမ်းဖော်ထုတ်သောကျမ်းများ၊ ဒေသိယစကားများနှင့် တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားများကို ကွင်းဆင်း

သုတေသနပြုသောကျမ်းများ ပေါ်ထွက်လာသည်။ ထိုဆရာကြီး ဆရာမကြီးများ၏ သင်ကြားပို့ချမှုကို ခံယူသူများက ဆက်လက်၍ လက်ဆင့်ကမ်းပို့ချပြီး ဘာသာဗေဒရှင်သန်ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက်အားထုတ်ခဲ့ကြသည်။

၁၉၉၀ ကျော် ကာလတွင် မဟာဝိဇ္ဇာတန်းကို ဘာသာစကားအထူးပြုနှင့် စာပေအထူးပြုဟူ၍ ခွဲခြားလိုက်သောအခါ အထူးပြုနှစ်ရပ်စလုံးတွင် ဘာသာစိတ်အသစ်များ ထည့်သွင်းခွင့် ရလာသည်။ ဘာသာစကားအထူးပြုသင်တန်းတွင် လူမှုဘာသာဗေဒနှင့် အတ္ထုဗေဒတို့ကို ထည့်သွင်းသင်ကြားရန် ဆောင်ရွက်ကြသည်။ အင်္ဂလိပ်စာဌာနမှ အငြိမ်းစား ပါမောက္ခဆရာကြီး ဦးသီဟသည် မြန်မာစာဌာန၏ မေတ္တာရပ်ခံချက်ကို လိုလိုလားလား လက်ခံပြီး လူမှုဘာသာဗေဒပညာရပ်ကို ၁၉၉၆ ခုနှစ်ကစ၍ လေးနှစ်ခန့် သင်ကြားပို့ချပေးခဲ့သည်။ ဆရာကြီးဦးသီဟ၏ သင်တန်းများကို အပတ်တကုတ်တက်ရောက် ဆည်းပူးသူများတွင် ယခု “လူမှုဘာသာဗေဒမိတ်ဆက်” ကျမ်းကို ပြုစုသူ ဒေါက်တာအောင်မြင့်ဦးလည်း တစ်ဦးအပါအဝင် ဖြစ်သည်။

ဒေါက်တာအောင်မြင့်ဦးနှင့် သင်တန်းသူ သင်တန်းသား တစ်စုသည် ဆရာကြီးဦးသီဟ၏ ပို့ချချက်များကို အသံသွင်းတိတ်ခွေများဖြင့် စနစ်တကျ ကူးယူမှတ်တမ်းတင်ခဲ့ကြပြီးနောက် ဒေါက်တာအောင်မြင့်ဦးသည် လူမှုဘာသာဗေဒကျမ်းများကို ဆက်လက်ဖတ်ရှုလေ့လာ ခဲ့သည်။ ပါရဂူဘွဲ့ကျမ်းပြု သင်တန်းသားတစ်ဦးအဖြစ် ဂျာမနီနိုင်ငံသို့ သုံးလသွားရောက်ရစဉ်တွင်လည်း လူမှုဘာသာဗေဒကို ဆက်လက် လေ့လာ ဆည်းပူးခွင့် ရခဲ့သည်။ ဒေါက်တာအောင်မြင့်ဦး ပါရဂူဘွဲ့ရပြီးချိန်တွင် ဆရာကြီးဦးသီဟမှာ လာရောက်ပို့ချနိုင်ခြင်း မရှိတော့သည့်အတွက် ဒေါက်တာအောင်မြင့်ဦးကိုပင် ဆရာကြီးဦးသီဟ၏ ပညာအမွေကို

ခံယူပြီး လူမှုဘာသာဗေဒကို သင်ကြားပို့ချပေးရန် တာဝန်ပေးအပ်ခဲ့ပါသည်။ ပါရဂူအကြံပြုသင်တန်းကို ဘာသာဗေဒအထူးပြုနှင့် စာပေအထူးပြုဟူ၍ ခွဲခြားလိုက်သောအခါတွင်လည်း မဟာဝိဇ္ဇာတန်းနှင့် ပါရဂူအကြံပြုသင်တန်း ဘာသာစကားအထူးပြု နှစ်တန်းစလုံးတွင် လူမှုဘာသာဗေဒကို ပို့ချပေးရန် ဒေါက်တာအောင်မြင့်ဦးကို ဆက်လက်တာဝန်ပေးအပ်ပြီး ကျောင်းသားများဖတ်ရှုရန် မြန်မာဘာသာဖြင့် လူမှုဘာသာဗေဒစာအုပ်တစ်အုပ် ပြုစုရန်ကိုပါ အားပေးတိုက်တွန်းခဲ့ပါသည်။ တိုက်တွန်းချက်၏ရလဒ်အဖြစ် ဒေါက်တာအောင်မြင့်ဦး၏ “လူမှုဘာသာဗေဒမိတ်ဆက်” ထွက်ပေါ်လာသည့်အတွက် များစွာဝမ်းမြောက်ကြည်နူးမိပါသည်။

ဒေါက်တာအောင်မြင့်ဦးသည် မိမိကျမ်းတွင် ဘာသာရပ်နယ်ပယ်အားလုံးကိုခြုံငုံမိအောင် အားထုတ်ထားကြောင်းတွေ့ရပါသည်။ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသောအချက်မှာ လူမှုဘာသာဗေဒသဘောတရားနှင့် နည်းနာနိဿယများကို ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုပြီး သာဓကဆောင်ရာတွင် မြန်မာဘာသာစကားကို လူမှုဘာသာဗေဒအနေဖြင့် ရှုမြင်ချက်များ ထည့်သွင်းထားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ လေ့လာသူများ အနေဖြင့်မိမိ၏ ဘာသာစကားကို လူမှုဘာသာဗေဒအမြင်ဖြင့် လက်တွေ့ သုတေသနပြုနိုင်စေရန် လမ်းပြပေးရာရောက်သည့် လေ့လာမှုဖြစ်သည့်အတွက် များစွာအကျိုးရှိပါသည်။

တစ်ခုဆိုစရာရှိသည်မှာ ပညာရပ်ဝေါဟာရများကို မြန်မာမှုပြုရာတွင် အသားမကျသေးခြင်း ဖြစ်သည်။ ဝေါဟာရအများစုကို စတင်တီထွင်အသုံးပြုသည့်အလုပ်ကို လုပ်ရသူတိုင်း ဤပြဿနာမျိုးကြုံတွေ့မည်ပင် ဖြစ်သည်။ လူမှုဘာသာဗေဒကို ဆက်လက်၍ သင်ရင်းကြားရင်း

သုတေသနပြုရင်း ဝေါဟာရများအသားကျအနည်ထိုင်သွားကာ လေ့လာသူများနှင့် မစိမ်းတော့သည့် အခြေအနေသို့ ရောက်လာလိမ့်မည် ဟု မျှော်လင့်ယုံကြည်ပါသည်။

ဒေါက်တာအောင်မြင့်ဦး၏ “လူမှုဘာသာဗေဒမိတ်ဆက်” ကျမ်းသည် ပေးလာသောအခြေအနေတွင် အကောင်းဆုံးကြိုးပမ်းချက်တစ်ရပ် ဖြစ်သည်သာမက ဤပညာရပ် ဆက်လက်ဖွံ့ဖြိုးရန် ရှေ့ဆောင်လမ်းပြလည်း ဖြစ်သည့်အတွက် ဤကျမ်းထွက်ပေါ်လာခြင်းကို ဝမ်းပန်းတသာ ကြိုဆိုလိုက်ရပါသည်။

ဒေါက်တာခင်အေး
၂၀၀၃ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ

ဒုတိယအကြိမ်ထုတ်ဝေခြင်းအတွက် စာရေးသူ၏အမှာစာ

‘လူမှုဘာသာဗေဒမိတ်ဆက်’ စာအုပ်သည် ကျွန်တော်၏ ပညာရေးတွင် အထင်ကရ မှတ်တိုင်တစ်ခု ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင် အငြိမ်းစား အင်္ဂလိပ်စာပါမောက္ခ ဆရာကြီးဦးသီဟထံမှ ‘လူမှုဘာသာဗေဒ’ ပညာရပ်ကို စတင်သင်ယူခွင့် ရရှိခဲ့ချိန်မှစ၍ ဤပညာရပ်နှင့်ကျွန်တော် သည် ရေစက်အကြောင်းကံ ပါလာသည့်အလား ဤဘာသာရပ်အပေါ် အာရုံဝင်စားကာ စွဲစွဲလမ်းလမ်း ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ ထိုအကြောင်းကံကြောင့် ပင် ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဂျာမနီနိုင်ငံ ပေါ့စ်ဒမ်တက္ကသိုလ် ဘာသာဗေဒ ပါမောက္ခ ဆရာမကြီး ဒေါက်တာထရစ်စထရမ်ထံ၌ လူမှုဘာသာဗေဒ ကို သင်ယူခွင့် ရရှိခဲ့ပါသည်။ ပညာသင်မှ ပြန်လာပြီးနောက် လေ့လာ ဆည်းပူးထားသမျှကို စာအုပ်အဖြစ်ပြုစုကာ ၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင် ဤ ‘လူမှု ဘာသာဗေဒမိတ်ဆက်’ စာအုပ်ကို ထုတ်ဝေခဲ့ပါသည်။

ဤစာအုပ်သည် ‘လူမှုဘာသာဗေဒ’ ပညာရပ် သင်ကြားရေး အတွက် အထောက်အကူကောင်းတစ်လက်အဖြစ် အကျိုးပြုနိုင်ခဲ့သည်။ လူမှုဘာသာဗေဒသည် စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လျက်ရှိသော ပညာရပ်ဖြစ်ရာ ဤပညာရပ်၏ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများကို မျက်ခြည်မပြတ် စေရန် ဆက်လက်လေ့လာဆည်းပူးခဲ့ပါသည်။ ယခင် ထုတ်ဝေခဲ့သော ‘လူမှုဘာသာဗေဒမိတ်ဆက်’ စာအုပ်ကို ဒုတိယအကြိမ်အဖြစ် ထပ်မံ မထုတ်ဝေဖြစ်ခဲ့ဘဲ ဤစာအုပ်ပါအကြောင်းအရာများနှင့် ထပ်မံ လေ့လာ ထားသည်များကို ဖြည့်စွက်၍ ‘လူမှုဘာသာဗေဒလက်စွဲ’ အမည်ဖြင့် ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေခဲ့ပါသည်။ ‘လူမှုဘာသာဗေဒလက်စွဲ’ စာအုပ်

လက်ကျန်မရှိတော့သည့်အချိန်တွင် တပည့်တပန်းများ၊ ယခင်လုပ်ဖော်
ကိုင်ဖက် ဆရာ ဆရာမ၊ ညီ ညီမများက ယခင်ထုတ်ဝေခဲ့သည့် ‘လူမှု
ဘာသာဗေဒမိတ်ဆက်’ စာအုပ်ကို ဒုတိယအကြိမ်အဖြစ် ထုတ်ဝေပေး
ပါရန် အကြိမ်ကြိမ်တောင်းဆိုလာကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် ‘လူမှုဘာသာ
ဗေဒ မိတ်ဆက်’ စာအုပ်ကို ယခင်မူမပျက်စေဘဲ မွမ်းမံ ဖြည့်စွက်ကာ
ဒုတိယအကြိမ်အဖြစ် ထုတ်ဝေလိုက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ယခုဒုတိယအကြိမ်ထုတ်ဝေသည့် ‘လူမှုဘာသာဗေဒမိတ်ဆက်’
စာအုပ်တွင် ပထမအကြိမ်ထုတ်ဝေစဉ်ကအတိုင်း ပုဒ်ရေ ၁၆ ပုဒ် ပါဝင်
ပါသည်။ ထိုပုဒ်ရေ ၁၆ ပုဒ်သည် ကျွန်တော် ၂၀၂၄ ခုနှစ်က ထုတ်ဝေ
ခဲ့သည့် ‘လူမှုဘာသာဗေဒလက်စွဲ’ စာအုပ်တွင် ၁၂ ပုဒ် ပါရှိပြီး ယခုနှစ်
(၂၀၂၅ ခုနှစ်) မေလက ထုတ်ဝေခဲ့သည့် ‘တုံ့လှယ်လူမှုဘာသာဗေဒ’
စာအုပ်တွင် ၄ ပုဒ် ပါရှိပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ‘လူမှုဘာသာဗေဒလက်စွဲ’ နှင့်
‘တုံ့လှယ်လူမှုဘာသာဗေဒ’ စာအုပ်နှစ်အုပ်သည် လူမှုဘာသာဗေဒ
ပညာရပ်နယ်ပယ်ကြီးတစ်ခုလုံးကို လွှမ်းခြုံမိစေရန် ရေးသားထားသည်
ဖြစ်ရာ ပုဒ်ရေများစွာပါရှိနေသဖြင့် သင်ကြားရေးအတွက်ပိုမို ချောမွေ့
အဆင်ပြေစေရန် ယင်းတို့အထဲမှ ‘လူမှုဘာသာဗေဒမိတ်ဆက်’ မူလ
ခေါင်းစဉ် ၁၆ ပုဒ်ကို ရွေးနုတ် ထုတ်ဝေလိုက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အလျဉ်းသင့်သည့်အချိန်များတွင် ဤ ‘လူမှုဘာသာဗေဒ
မိတ်ဆက်’ စာအုပ်ပါ ခေါင်းစဉ်များကို အွန်လိုင်းမှ အခမဲ့ဆွေးနွေးပို့ချ
ပေးရန်လည်း ရည်မှန်းထားပါသည်။ ‘လူမှုဘာသာဗေဒ’ သင်ကြားရေး
ချောမွေ့အဆင်ပြေပြီး ပညာရပ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ပါစေကြောင်း ဆန္ဒပြု
ပါသည်။

၂၀၂၅ ဩဂုတ်လ ၁၂ ရက်

၁။ ခေတ်သစ်ဘာသာဗေဒ

MODERN LINGUISTICS

‘ခေတ်သစ်ဘာသာဗေဒ’ ဟူသောအသုံးအနှုန်းသည် ‘ခေတ်ပြိုင်ဘာသာစကားလေ့လာမှု’ သို့မဟုတ် ‘ဘာသာစကားလေ့လာမှုလက်ရှိအခြေအနေ’ ကို ရည်ညွှန်းသည့် ဝေါဟာရတစ်ခုဖြစ်သည်။ ဘာသာဗေဒ၏ ပို၍လက်တွေ့ကျပြီး ဆန်းသစ်လာသော၊ ဘာသာရပ်များပေါင်းစည်း၍ ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာသော စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု၊ စူးစမ်းလေ့လာမှု၊ တိကျသော ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုနှင့် သီအိုရီဆိုင်ရာမူဘောင်များအသုံးချ၍ လေ့လာမှုတို့ကို အလေးပေးဖော်ပြသည့် အသုံးအနှုန်းတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။

ဘာသာဗေဒ (linguistics) သည် ဘာသာစကားကိုသိပ္ပံနည်းကျ လေ့လာသောပညာရပ် ဖြစ်သည်။ ဘာသာစကား လေ့လာမှုများသည် ရှေးပဝေသဏီကတည်းကပင် ရှိခဲ့သော်လည်း ခေတ်သစ်ဘာသာဗေဒဟု ဆိုအပ်သော သိပ္ပံနည်းကျဘာသာစကားလေ့လာမှုသည် ၁၉ ရာစုနှောင်းပိုင်းနှင့် ၂၀ရာစုအစောပိုင်းကာလများတွင် တိုးတက်ဖြစ်ထွန်းလာခဲ့သည်။ ‘သိပ္ပံနည်းကျ’ ဟု ဆိုခြင်းမှာ သိပ္ပံပညာ၏ အခြေခံနည်းနာများအတိုင်း လိုက်နာကျင့်သုံးသည့်အတွက်ဖြစ်သည်။ သိပ္ပံပညာ၏ အခြေခံနည်းနာအချို့မှာ-

- (၁) ကန့်သတ်ထားသော စူးစမ်းလေ့လာမှုပြုခြင်း (controlled observation)
- (၂) အဆိုကြမ်းတည်ဆောက်ခြင်း (hypothesis formation)
- (၃) ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလေ့လာခြင်း (analysis)
- (၄) ယေဘုယျကောက်ချက်ချခြင်း (generalization)
- (၅) မှန်းဆချက်ထုတ်ခြင်း (prediction)

- (၆) ဆက်လက်စူးစမ်းလေ့လာမှုဖြင့် စမ်းသပ်ခြင်း (testing by further observation)
- (၇) အတည်ပြုခြင်း (confirmation)
- (၈) အဆိုကြမ်းကို မွမ်းမံပြင်ဆင်ခြင်း (သို့မဟုတ်) ပယ်ချခြင်း (modification or rejection of the hypothesis) စသည်တို့ဖြစ်သည်။

ဘာသာဗေဒက ဘာသာစကားကိုသိပ္ပံနည်းကျလေ့လာရာတွင် ဘာသာစကားအဆောက်အအုံရှိစနစ်များ (structural systems) နှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ (principles) အပေါ် အခြေခံသည်။

ဘာသာစကားဟူသည် လူသားတို့၏ ခံစားမှုဖော်ထုတ်ရန်နှင့် ဆက်သွယ်မှုပြုရန် အသုံးပြုသည့် စကားသံများ (speech sounds) ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော အများသဘောတူသတ်မှတ်ချက်စနစ် (conventional system) တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဘာသာစကားတွင် စနစ်တကျ ဖွဲ့စည်းထားသည့် စကားသံများ၊ စကားလုံးများ (words)၊ ဝါကျများ (sentences)၊ အဓိပ္ပာယ်များ (meaning) ပါရှိသည်။ ဘာသာဗေဒက ဘာသာစကားစနစ်အတွင်းရှိ ထိုမတူညီသောအဆင့်များ (different level) ကို ပိုင်းခြားစိတ်ဖြာ လေ့လာသည်။ ထိုအဆင့်များသည် မတူညီသော်လည်း အချင်းချင်း အပြန်အလှန် ဆက်စပ်မှုရှိသည်။

ဘာသာဗေဒပညာရှင်များ (linguists) သည် ဘာသာစကားကို လေ့လာရာတွင် အဆင့်များ သတ်မှတ်၍ လေ့လာသည်။ အဓိကအားဖြင့် စကားသံအဆင့် (phonological level)၊ စကားလုံးအဆင့် (morphological level)၊ ဝါကျအဆင့် (syntactic level) တို့ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ လေ့လာသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ဝါကျအဆင့်ထက်ကြီးသော စကားစဉ်အဆင့် (discourse level) ကိုလည်းအဆင့်တစ်ခုအဖြစ် ဖြည့်စွက်လေ့လာသည်။

စကားသံအဆင့်တွင် ကနဦးအဆင့်အနေဖြင့် စကားကိုဖြစ်ပေါ်လာစေသည့် လူ့အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းများ၊ ထိုအင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းများက စကားသံထုတ်လုပ်ပုံ၊ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် စကားသံအမျိုးအစားများကို စနစ်တကျခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလေ့လာသည်။ ယင်းလေ့လာမှုသည် ကျယ်ပြန့်လာပြီး သဒ္ဒဗေဒ (phonetics) အမည်ဖြင့် စကားသံကို သိပ္ပံနည်းကျလေ့လာသော ပညာရပ်ခွဲတစ်ခု ဖြစ်လာသည်။ စကားသံအဆင့်တွင် ဖြစ်ပေါ်လာသောစကားသံများ၏ ပေါင်းစည်းမှုကိုလည်းလေ့လာသည်။ ထိုလေ့လာမှုကို စကားသံဖွဲ့ပုံ (phonology) ဟုခေါ်သည်။ အသေးဆုံးစကားသံအစိတ်အပိုင်းကို သံရင်း (phoneme) ဟုခေါ်ပြီး သံရင်းများစုဖွဲ့ပုံလေ့လာခြင်းကို စကားသံဖွဲ့ပုံဟု ခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ စကားသံဖွဲ့ပုံတွင် သံရင်းများစုဖွဲ့ရာမှာ ဖြစ်ပေါ်လာလာသော ‘ဝဏ္ဏ’ (syllable) ခေါ် စကားသံယူနစ်များ ဖွဲ့စည်းဖြစ်ပေါ်မှုကို လေ့လာသည်။ သဒ္ဒဗေဒသည် လူတို့စကားပြောရာတွင် ထုတ်လုပ်အသုံးပြုသည့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအသံများကိုလေ့လာခြင်းဖြစ်ပြီး စကားသံဖွဲ့ပုံသည် လူတို့အသုံးပြုသည့် ဘာသာစကား ဖြစ်လာစေရန် စကားသံတို့စုဖွဲ့လုပ်ဆောင်ပုံနှင့် စကားသံများ၏ အပြန်အလှန်အကျိုးသက်ရောက်ပုံကို ဆန်းစစ်သည်။ ဘာသာဗေဒတွင် ထိုသို့စကားသံအဆင့်လေ့လာမှုကို သဒ္ဒဗေဒနှင့်စကားသံဖွဲ့ပုံနှစ်မျိုးတွဲ၍ ‘phonetics and phonology’ ဟု ဖော်ပြလေ့ရှိကြသည်။

စကားလုံးအဆင့်တွင် စကားလုံးဖွဲ့ပုံ (morphology) ကို လေ့လာသည်။ စကားလုံးဖွဲ့ပုံတွင် စကားလုံးဖြစ်လာစေရန် ‘ရုပ်ရင်း’ (morpheme) ဟုခေါ်သော အဓိပ္ပာယ်ရှိသည့် အသေးဆုံး စကားသံ၏ရုပ်အစိတ်အပိုင်းများဖြင့် မည်သို့ဖွဲ့စည်းထားသည်ကို လေ့လာသည်။ ဝါကျအဆင့်တွင် ဝါကျဖွဲ့ပုံ (syntax) ကို လေ့လာသည်။ ဝါကျဖွဲ့ပုံတွင်

စကားလုံးများမှ ပုဒ်စုများ (phrases)၊ ဝါကျခွဲများ (clauses)၊ ဝါကျများ (sentences) ဖွဲ့စည်းပုံကို လေ့လာသည်။ ဝါကျများတွင် စကားလုံးများ စီစဉ်ဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့် စီစဉ်ဖွဲ့စည်းမှုဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို စူးစမ်းသည်။ စကားလုံးဖွဲ့ပုံနှင့် ဝါကျဖွဲ့ပုံ အဆင့်နှစ်ခုကို ပေါင်းစု၍ သဒ္ဒါ (grammar) ဟု ခေါ်သည်။

မူလက စကားသံအဆင့်၊ သဒ္ဒါအဆင့်ပြီးလျှင် အဓိပ္ပာယ်ကို အဆင့်တစ်အနေဖြင့် လေ့လာသည်။ သို့ရာတွင် အဓိပ္ပာယ်သည် ဘာသာ စကား၏အဆင့်တိုင်းတွင်ပါဝင်ပြီးနယ်ပယ်ကျယ်ပြန့်လှသည့်အလျောက် အဓိပ္ပာယ်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို တစ်သီးတစ်သန့်လေ့လာသည့် အဓိပ္ပာယ်ပညာ (semantics) သည် ပညာရပ်ခွဲတစ်ခုအဖြစ် ဖြစ်ထွန်းလာ ခဲ့သည်။ အတ္ထဗေဒပညာသည် စကားလုံးများ၊ ပုဒ် သို့မဟုတ် စကားစု များ နှင့် ဝါကျများ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို စူးစမ်းသည်။ စကားလုံးများ၊ ပုဒ် သို့မဟုတ် စကားစုများနှင့် ဝါကျများ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ဆက်စပ်ပေးသည်။ ၎င်းသည် မတူညီသောအဆက်အစပ်များတွင် အဓိပ္ပာယ်တည်ဆောက်ပုံ၊ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုပုံနှင့် အဓိပ္ပာယ်အမျိုးအစားများကို ဆန်းစစ်သည်။

ထိုအဆင့်များအပြင်ဘာသာဗေဒလေ့လာမှုနယ်ပယ် ကျယ်ဝန်း လာသည့်အလျောက် ဝေါဟာရအဆင့် (lexical level) ဆိုင်ရာ အချက် အလက်များကို လေ့လာသည့် ဝေါဟာရပညာ (lexicology)၊ စကားသံ ကိုကိုယ်စားပြုသည့် စာအရေးအသား အရေးရုပ် (grapheme) အဆင့် (graphological level) ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို လေ့လာသည့် အရေးရုပ်သွင်ပညာ (graphology) တို့သည် ဘာသာဗေဒနယ်ပယ်တွင် တိုးတက်ဖြစ်ထွန်းလာသည်။ အရေးရုပ်သွင်ပညာသည် စာအရေးအသား စနစ် (writing system) ကိုလေ့လာသော လေ့လာမှုဖြစ်သည်။

ဘာသာဗေဒပညာရှင်များကဘာသာစကားကိုချဉ်းကပ်လေ့လာ သည့်ရှုထောင့်အပေါ်မူတည်၍ ဘာသာဗေဒကိုအမျိုးအစားခွဲခွဲကြသည်။ ဘာသာဗေဒပညာရှင်များသည် ဘာသာဗေဒကိုယေဘုယျအားဖြင့် ၄ မျိုး ခွဲခွဲကြသည်။ ယင်းတို့မှာ-

- (၁) ဘာသာစကား၏ သမိုင်းစဉ်ကိုအခြေခံ၍ အချိန်ကြာမြင့်လာ မှုကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသည့်ဘာသာစကားပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို လေ့လာသည့် ခေတ်စဉ်ဘာသာဗေဒ (diachronic linguistics) သို့မဟုတ် သမိုင်းဘာသာဗေဒ (historical linguistics)
- (၂) သတ်မှတ်ထားသည့် အချိန်ကာလတစ်ခုအတွင်းရှိ ဘာသာ စကား၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာများကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလေ့လာ သည့် ခေတ်လိုက်ဘာသာဗေဒ (synchronic linguistics) သို့မဟုတ် သရုပ်ဖော်ဘာသာဗေဒ (descriptive linguistics)
- (၃) နှစ်ခု သို့မဟုတ် နှစ်ခုထက်ပိုသော ဘာသာစကားတို့၏ တူညီမှုများကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသည့် အနှိုင်းဘာသာဗေဒ (comparative linguistics)
- (၄) နှစ်ခု သို့မဟုတ် နှစ်ခုထက်ပိုသော ဘာသာစကားတို့၏ ကွဲပြားမှုများကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသည့် ဆန့်ကျင်နှိုင်း ဘာသာဗေဒ (contrastive linguistics) တို့ဖြစ်သည်။

ဤဘာသာဗေဒအမျိုးအစားလေးမျိုးသည် အထက်တွင်ဖော်ပြ ခဲ့သော ဘာသာဗေဒအဆင့်အားလုံးကို လေ့လာနိုင်သည့် ဘာသာဗေဒ နည်းနာများလည်း ဖြစ်သည်။

ဘာသာဗေဒကို နှစ်မျိုးနှစ်စား သတ်မှတ်မှုမျိုးလည်း ရှိသည်။ ဘာသာစကားသင်ကြားမှု၊ သင်ယူမှု၊ ဘာသာပြန်ဆိုမှု၊ ဘာသာစကား

စစ်ဆေးအကဲဖြတ်မှုစသည့် နယ်ပယ်တစ်ရပ်ရပ်တွင် အသုံးချရန် အတွက် ဘာသာဗေဒနည်းကို အသုံးပြုသည့် လေ့လာမှုကို အသုံးချ ဘာသာဗေဒ (applied linguistics) ဟုလည်းကောင်း၊ ဘာသာစကား၏ ပင်ကိုသွင်ပြင်လက္ခဏာသက်သက်ကို စူးစမ်းလေ့လာသည့် လေ့လာမှု ကို အထွေထွေဘာသာဗေဒ (general linguistics) သို့မဟုတ် သီအိုရီ သဘောတရားဆိုင်ရာ ဘာသာဗေဒ (theoretical linguistics) ဟု လည်းကောင်း သတ်မှတ်သည်။

၂၀ ရာစုအလယ်ပိုင်း ၁၉၆၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် ဘာသာဗေဒ လေ့လာမှုသည် အရှိန်အဟုန်ဖြင့် တိုးတက်လာခဲ့ပြီး ဘာသာဗေဒ လေ့လာမှုအပေါ်ထားရှိသည့် အမြင်သဘောထားမှာ ကျယ်ပြန့်ပြောင်းလဲ လာသည်။ မူလက ဘာသာဗေဒပညာရှင်များသည် ဘာသာစကားကို လေ့လာရာတွင် ဘာသာစကား၏ ပင်ကိုသွင်ပြင်လက္ခဏာ၊ အတွင်း ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံသက်သက်ကိုသာ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ လေ့လာရန် အာရုံပြုခဲ့ကြသည်။ ဘာသာစကားနှင့် ဆက်စပ်နှီးနွယ်လျက်ရှိသော လူမှုရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ၊ လူသားတို့ ဘာသာစကားကို ရယူ ခဲ့သည့် နည်းလမ်းများ၊ ဆက်သွယ်မှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်တာများ၊ ဘာသာစကား အနက်ကောက်ယူရာတွင် လွှမ်းမိုးသည့် စေ့ဆော်မှု အမျိုးမျိုး စသည့် အချက်အလက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်မလိုဟု ယူဆခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် ဘာသာစကားလေ့လာမှုနယ်ပယ်ကျယ်ပြန့် လာသည်နှင့်အမျှ ဘာသာစကား၏သွင်ပြင်လက္ခဏာများကို ခြေခြေ မြစ်မြစ် သိရှိနားလည်နိုင်ရန်အတွက် ဘာသာစကား၏ အတွင်းဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ပုံကို လေ့လာရုံသက်သက်ဖြင့် မလုံလောက်ဘဲ ဘာသာ စကားနှင့်ဆက်စပ်နှီးနွယ်လျက်ရှိသော လုပ်ငန်းဆောင်တာအရပ်ရပ်နှင့်

၎င်းတို့၏ အပြန်အလှန်အကျိုးသက်ရောက်မှုများကိုပါ စူးစမ်းလေ့လာ ရန်လိုအပ်ကြောင်း ဘာသာဗေဒပညာရှင်များက သိမြင် လက်ခံလာခဲ့ ကြသည်။ ထိုအမြင်သဘောထားအပေါ်အခြေခံ၍ ဘာသာစကား၏ အတွင်းတည်ဆောက်ပုံသက်သက်ကို အနုစိတ် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလေ့လာ သည့် အနုစိတ်ဘာသာဗေဒ (microlinguistics) နှင့် အခြားအခြေအနေ အရပ်ရပ်နှင့်နီးနွယ်ဆက်စပ်သော ဘာသာစကားသွင်ပြင်များကိုလေ့လာ သည့် ဖြန့်ကြက်ဘာသာဗေဒ (macrolinguistics) ဟု အမျိုးအစား သတ်မှတ်ခြင်းမျိုးလည်း ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။

၂၀ ရာစု အလယ်ပိုင်းကာလများသို့ ရောက်ရှိလာသောအခါ ဘာသာဗေဒနယ်ပယ်သည် ပိုမိုစနစ်ကျသောအထောက်အထားအခြေပြု ချဉ်းကပ်မှု (evidence-based approach) နှင့် ဘာသာရပ်ပေါင်းစည်း ချဉ်းကပ်မှု (interdisciplinary approach) ဆီသို့ ဦးတည်လာခဲ့သည်။ ဘာသာဗေဒသည် ဘာသာစကား၏ မတူညီသောသွင်ပြင်လက္ခဏာ များကိုစူးစမ်းလေ့လာသည့်လေ့လာမှုအကိုင်အခက်အမျိုးမျိုးဖြင့်ဝေဆာ ဖွံ့ဖြိုးလာခဲ့သည်။

ခေတ်သစ်ဘာသာဗေဒတွင် ဘာသာစကားကို တစ်သီးတခြား လေ့လာခြင်းထက် စိတ်ပညာ (psychology)၊ သိမှတ်မှုသိပ္ပံ (cognitive science)၊ မနုဿဗေဒ (anthropology)၊ လူမှုဗေဒ (sociology)၊ ကွန်ပျူတာ သိပ္ပံ (computer science)၊ အာရုံကြောသိပ္ပံ (neuroscience) ကဲ့သို့သော အခြားပညာရပ်များမှ ထိုးထွင်းသိမြင်မှုများကို ပေါင်းစပ်စူးစမ်း လာခဲ့ ကြသည်။ ပိုမိုလက်တွေ့ကျသော အချက်အလက်၊ ပိုမို တိကျသော စမ်းသပ်မှု၊ ပုံစံတကျ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုနှင့် အဆင့်မြင့် ကွန်ပျူတာဆိုင်ရာ ကိရိယာများအသုံးပြုမှုတို့အပေါ် မှီခိုလာခဲ့ကြသည်။ ဤသိပ္ပံနည်းကျ

ပေါင်းစည်းချဉ်းကပ်မှုများသည် ဘာသာစကား၏ ဖွဲ့စည်းမှု၊ အသုံးပြုမှု၊ ရယူမှုနှင့် လုပ်ဆောင်မှုတို့ကို ပိုမိုနက်ရှိုင်းစွာ နားလည်နိုင်စေခဲ့သည်။ ထိုသို့ဆန်းသစ်ဖွံ့ဖြိုးလာသည့် ဘာသာဗေဒကို ‘ခေတ်သစ်ဘာသာဗေဒ’ ဟု ခေါ်ဝေါ်လာခဲ့ကြသည်။ ခေတ်သစ်ဘာသာဗေဒတွင် ဘာသာစကား အပေါ် လေ့လာမှုနယ်ပယ်နှင့် ချဉ်းကပ်သည့်နည်းနာများ ကျယ်ပြန့်လာ သည်နှင့်အမျှ ဘာသာဗေဒနှင့်နီးနွယ်ဆက်စပ်သော ပညာရပ်များလည်း တစ်ခုပြီးတစ်ခု ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။

၂၀ ရာစုအလယ်မှစ၍ ခေတ်သစ်ဘာသာဗေဒဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု နှင့်အတူဖြစ်ထွန်းလာသောဘာသာဗေဒပညာရပ်အချို့မှာ ‘စိတ်ဘာသာ ဗေဒ’ (psycholinguistics)၊ ‘ဦးနှောက်နှင့်အာရုံကြောဘာသာဗေဒ’ (neurolinguistics)၊ ‘လက်တွေ့အတ္ထဗေဒ’ (pragmatics)၊ ‘စကားစဉ် စိစစ်မှု’ (discourse analysis)၊ ‘အသုံးချဘာသာဗေဒ’ (applied linguistics)၊ ‘မနုဿဘာသာဗေဒ’ (anthropological linguistics)၊ ‘လူမျိုးနွယ်ဘာသာဗေဒ’(ethnolinguistics)၊ ‘စကားစုအခြေပြုဘာသာ ဗေဒ’ (corpus linguistics)၊ ‘ဟန်ဗေဒ’ (stylistics)၊ ‘လူမှုဘာသာဗေဒ’ (sociolinguistics)၊ ‘ယဉ်ကျေးမှုဘာသာဗေဒ’ (cultural linguistics)၊ ‘သိမှတ်မှုဘာသာဗေဒ’ (cognitive linguistics)၊ ‘ကွန်ပျူတာဘာသာ ဗေဒ’ (computational linguistics) စသည်တို့ဖြစ်သည်။

အဆိုပါဘာသာရပ်များတွင် ‘လူမှုဘာသာဗေဒ’ သည် လူမှုရေး အုပ်စုများနှင့် အသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း ဘာသာစကား မည်သို့ကွဲပြားသည်၊ မည်သို့ အပြောင်းအလဲများ ဖြစ်ပေါ်သည်ကို ဆန်းစစ်သည်။ လူမှုဆိုင်ရာ အချက်များ (social factors) က ဘာသာစကားအသုံးပြုပုံ (language use) ကို လွှမ်းမိုးနိုင်ပုံကို အာရုံစိုက်သည်။ ၎င်းသည် ဒေသိယစကား၊

ဘာသာစကားသဘောထား (language attitudes)၊ နှစ်ဘာသာသုံးစနစ် (bilingualism)၊ ဘာသာစကားထိတွေ့မှု (contact)၊ နှင့် ဘာသာစကားမူဝါဒ (language policy) ကဲ့သို့သော အကြောင်းရင်းများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးသည်။ မကြာသေးမီက သုတေသနပြုချက်များသည် ဘာသာစကား အသုံးပြုမှုအပေါ် ဒစ်ဂျစ်တယ်ဆက်သွယ်ရေးနှင့် ဆိုရှယ် မီဒီယာများ၏အကျိုးသက်ရောက်မှုကိုလည်း စူးစမ်းလေ့လာသည်။

လူမှုဘာသာဗေဒသည် ထိုသို့သော ဘာသာစကားနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းကြားရှိအပြန်အလှန်ဆက်စပ်မှု၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာများအားလုံးကိုစူးစမ်းလေ့လာခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့လေ့လာရာတွင် မူလက လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းလူမှုအခြေအနေများကြောင့်အသုံးပြုသည့်ဘာသာစကားအသွင်ကွဲပြားမှုများကို ဗဟိုပြုရာမှ နောက်ပိုင်းတွင် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ကွဲပြားသောလူမှုသွင်ပြင်များအရ ဖြစ်ပေါ်လာသော တုံ့လှယ်ပြောဆိုမှုပုံစံအမျိုးမျိုး ကို ဗဟိုပြုလာခဲ့သည်။

ခေတ်သစ်ဘာသာဗေဒတွင် ဘာသာဗေဒမှ ဆင့်ပွားဖြစ်ထွန်းလာသော ပညာရပ်များအနက် 'လူမှုဘာသာဗေဒ' သည် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ နေ့စဉ်သုံးဘာသာစကားနှင့် နေ့စဉ်လူမှုဘဝကို ဆက်စပ်လေ့လာခြင်းဖြစ်ရာ လက်တွေ့ကျကာ အသုံးဝင်သည့် စိတ်ဝင်စားစရာ နယ်ပယ်တစ်ခုအဖြစ် ထင်ရှားလူကြိုက်များ လာခဲ့သည်။

၂။ လူမှုဘာသာဗေဒဟူသည်

WHAT IS SOCIOLINGUISTICS

ဘာသာစကားဟူသည် လူ့အသုံးအဆောင်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ လူ့အသုံးအဆောင်ဖြစ်သည့်အလျောက် ဘာသာစကားနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းသည် ကင်းကွာ၍ မရပေ။ ကွဲပြားသော လူမှုအစု (social group) များသည် ဘာသာစကားကိုကွဲပြားသောနည်းလမ်းများဖြင့်အသုံးပြုလေ့ရှိကြသည်။ တစ်ဖန် လူတိုင်းလူတိုင်းသည် ကွဲပြားသည့် လူမှုအခြေအနေ (social situation) အမျိုးမျိုးတွင် ဘာသာစကားကို ကွဲပြားစွာ အသုံးပြုလျက်ရှိကြသည်။ ဥပမာ ဆရာဝန်လောကတွင် ပြောသောစကားနှင့် ရှေ့နေလောကတွင် ပြောသောစကားတို့မှာ ကွဲပြားမှု ရှိသကဲ့သို့ မိသားစုဝင်အချင်းချင်း ပြောသောစကားနှင့် သူစိမ်းတစ်ယောက်ကို ပြောသောစကားမှာ ကွဲပြားမှု ရှိပေသည်။ ဘာသာဗေဒ၏ အကိုင်းအခက်တစ်ခု ဖြစ်သောလူမှုဘာသာဗေဒသည် ဘာသာစကားနှင့်လူ့အဖွဲ့အစည်းကြား ရှိ အပြန်အလှန် ဆက်စပ်မှုကို လေ့လာသည့် ပညာဖြစ်သည်။

လူမှုဘာသာဗေဒ၏ မူရင်းအခေါ်အဝေါ်ဖြစ်သော ‘SOCIO-LINGUISTICS’ ဟူသည့် ဝေါဟာရကို ကဗျာဆရာနှင့် ဒဿနပညာရှင် တစ်ဦးဖြစ်သူ ‘ဟဲဗားကာရီ’ (Haver C. Currie) ဆိုသူက ၁၉၅၂ တွင် စတင်တီထွင် အသုံးပြုခဲ့သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ‘ကာရီ’ က အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုတွင် ပြောဆိုသော အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကား၏ လူမှုရေးဆိုင်ရာ သွင်ပြင်လက္ခဏာများကို စူးစမ်းလေ့လာခဲ့သည်။ သူက ဘာသာဗေဒဆိုင်ရာသုတေသနတွင် ကွက်လပ်ဖြစ်နေသည့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အချက်များကို ထောက်ပြခဲ့သည်။

ကာရီ ၏ လေ့လာချက်ပေါ်ထွက်လာပြီး ဆယ်နှစ်ကျော်အကြာ ၁၉၆၃ ခုနှစ်မှစ၍ အမေရိကန် ဘာသာဗေဒပညာရှင် 'ဝီလီယံလဘော့ဗ်' (William Labov) ၏ လူမှုဘာသာဗေဒ စူးစမ်းလေ့လာချက်များ အဆက်မပြတ် ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် လဘော့ဗ်၏ လေ့လာချက်များသည် ပထမဆုံး လူမှုဘာသာဗေဒ လုပ်ဆောင်ချက် မဟုတ်ပေ။ ၁၉၅၈ တွင် လူမှုဘာသာဗေဒ၏ အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းများကို စူးစမ်းဖော်ထုတ်ခဲ့သူ 'ဂျန်ဖစ်ရှာ' (John Fischer) ၏သုတေသနလုပ်ငန်း ဖြစ်သည့် "ဘာသာဗေဒအသွင်ကွဲရွေးချယ်မှုအပေါ် လူမှုဆိုင်ရာလွှမ်းမိုးမှုများ" (Social influences on the choice of a linguistic variant) က များစွာအထောက်အကူဖြစ်စေခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ထိုစဉ်က ဘာသာဗေဒ ပညာရှင်အများစုက လူမှုဘာသာဗေဒလေ့လာမှုကို လက်ခံလိုခြင်းမရှိဘဲ ဝေဖန်ပြစ်တင်ခဲ့ကြသည်။

လဘော့ဗ် က မိမိသည် လူမှုဘာသာဗေဒဟူသော ဝေါဟာရကို နှစ်ပေါင်းအတန်ကြာ ခုခံကာကွယ်ခဲ့ရကြောင်း၊ လူမှုဘာသာဗေဒ ပညာရပ်အတွက် အောင်မြင်သော ဘာသာဗေဒ၊ သီအိုရီ သို့မဟုတ် လက်တွေ့ လုပ်ဆောင်ချက် ပေါ်ထွက်လာသည်အထိ ဖြစ်ကြောင်း၊ လူမှုဘာသာဗေဒသည် လူမှုဗေဒ (sociology) မဟုတ်ကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ လဘော့ဗ်၏ လူမှုဘာသာဗေဒဆိုင်ရာ လေ့လာချက်များသည် အလွန် အောင်မြင်ကျော်ကြားကာ လူမှုဘာသာဗေဒပညာသည်လည်း ထင်ရှားလာခဲ့သည်။ လဘော့ဗ်၏ လေ့လာမှုများနောက်ပိုင်းတွင် လူမှုဘာသာဗေဒသည် ဘာသာစကားလေ့လာမှုတွင် မရှိမဖြစ်ဘာသာရပ်တစ်ခု ဖြစ်ကြောင်းဘာသာဗေဒပညာရှင်များ လက်ခံလာခဲ့ကြသည်။ လဘော့ဗ် သည်လည်း လူမှုဘာသာဗေဒဖခင်တစ်ဦးအဖြစ် ထင်ရှားလာခဲ့သည်။

လူမှုဘာသာဗေဒတွင် ဘာသာစကားကို လေ့လာချဉ်းကပ်ရာ၌ လူမှုအစုများ၏ဘာသာဗေဒဆိုင်ရာလက္ခဏာများ(linguistic identities)၊ ဘာသာစကားအပေါ်ထားရှိသည့် လူမှုသဘောထား (social attitude)၊ ဘာသာစကား၏ ကွဲပြားသည့်လုပ်ငန်းဆောင်တာအမျိုးမျိုး (variety of different functions of language)၊ ဘာသာစကား၏ အသွင်ကွဲများ (varieties) နှင့် အဆင့်များ (levels)၊ မည်သူက မည်သူ့ကို မည်သည့် နေရာတွင် မည်သည့်ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဘာသာစကားကို မည်သို့မည်ပုံ ပြောဆိုသည်ဟူသောအချက်များ၊ ဘာသာစကား၏ အသုံးစည်းမျဉ်းများ၊ လူမှုတာဝန် (social function) နှင့် လူမှုအဆက်အစပ် (social context) အရ အသုံးဆီလျော်မှု ရှိ မရှိ ဟူသောအချက်များ စသည်တို့ အပေါ်တွင် ရှုမြင်သုံးသပ် လေ့လာသည်။ လူမှုဘာသာဗေဒ၏ အမြင်ရှုထောင့်သည် ဘာသာစကား၏ ပုံမှန်ဖွဲ့စည်းမှုစနစ်သက်သက်မှ ဘာသာစကား၏ ဆက်သွယ်မှုဆိုင်ရာနှင့်လုပ်ငန်းတာဝန်ပိုင်းဆိုင်ရာသွင်ပြင်လက္ခဏာများ အပေါ်သို့ ပြောင်းရွှေ့လာခဲ့သည်။

လူမှုဘာသာဗေဒလေ့လာမှုတွင် အောက်ပါတို့ကို အခြေခံ အကြောင်းရင်းခံများ (basic factors) အဖြစ် စူးစမ်းလေ့လာသည်။

- (၁) ပြောသူအမျိုးအစား (type of speaker)
ပြောသူအမျိုးအစားတွင် ပြောသူတို့၏ ဇာတိနှင့်မျိုးရိုး၊ လူမှု စီးပွားအဆင့်၊ ပညာရေး၊ လိင်၊ အသက်အရွယ် စသည့် လူမှု ဆိုင်ရာ အချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည်။
- (၂) နာသူအမျိုးအစား (type of addressee)
နာသူအမျိုးအစားတွင်လည်း အမှတ်စဉ် ၁ ပါ အတိုင်း နာသူ တို့၏ ဇာတိနှင့်မျိုးရိုး၊ လူမှုစီးပွား အဆင့်၊ ပညာရေး၊ လိင်၊

အသက်အရွယ် စသည့်လူမှုဆိုင်ရာအချက်များကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားသည်။

(၃) ပြောသူနှင့်နာသူ ဆက်ဆံရေးအခြေအနေ
(relationship between speaker and addressee)
ပြောသူနှင့် နာသူတို့၏ လူမှုဆက်ဆံရေးအခြေအနေများ ဖြစ်သည့်ဆရာ-တပည့်၊အလုပ်ရှင်-အလုပ်သမား၊ သူငယ်ချင်း အချင်းချင်း၊ လင်-မယား၊ အဖေ-သား၊ ရောင်းသူ-ဝယ်သူ စသည့် အချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည်။

(၄) စကားအကြောင်းအရာ (topic of speech)
ပြောသည့်စကားသည့် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ အားကစား၊ ပညာရေး စသည့် မည်သည့်အကြောင်း အရာမျိုးဖြစ်သည်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည်။

(၅) စကားအမျိုးအစား (genre)
မိမိလေ့လာသည့်စကားသည် တရားဟောပြောချက်၊ မိန့်ခွန်း၊ မင်္ဂလာဩဘာစကား၊ သာမန်ပြောစကား၊ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခန်း စသည့် စကားအမျိုးအစားအမျိုးမျိုးအနက် မည်သည့်စကား အမျိုးအစားဖြစ်သည်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည်။

(၆) နည်းလမ်းနှင့်ကြားခံ (mode and medium)
ဘာသာစကားအသုံးပြုရာတွင် မျက်နှာချင်းဆိုင်ပြောဆိုခြင်း၊ စာဖြင့်ရေးသားပေးပို့ခြင်း စသည့်နည်းလမ်းများဖြင့် ပြောဆို ရာတွင်ဖြစ်စေ၊ ရေးသားရာတွင်ဖြစ်စေ ရေဒီယို၊ တယ်လီဖုန်း၊ ရုပ်မြင်သံကြား၊ အွန်လိုင်းလူမှုကွန်ရက်အမျိုးမျိုး စသည့် ကြားခံ (medium) သို့မဟုတ် လမ်းကြောင်း (channel) များ

ရှိရာ မိမိလေ့လာသည့် ဘာသာစကားသည် မည်သည့် နည်းလမ်းနှင့် ကြားခံကို အသုံးပြုသည်ဟူသောအချက်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည်။

(၇) နောက်ခံအခြေအနေ (background situation/ setting)

ပြောသူနှင့် နာသူတို့စကားပြောဆိုရာတွင် စာသင်ခန်း၊ စားသောက်ဆိုင်၊ ဘတ်စကားပေါ်၊ ဘတ်စကားမှတ်တိုင်၊ လမ်းခုလတ်၊ အစည်းအဝေးခန်း၊ လူအများစုဝေးသည့်နေရာ၊ နှစ်ဦးတည်း တွေ့ဆုံချိန်၊ လျှပ်တစ်ပြက် တွေ့ဆုံချိန်၊ ချိန်းဆို တွေ့ဆုံချိန် စသည့် နောက်ခံအခြေအနေ အမျိုးမျိုးအနက် မည်သည့်နောက်ခံအခြေအနေတွင် ပြောဆိုကြသည်ဟူသော အချက်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည်။

(၈) ပုံစံကျမှုအတိုင်းအတာ (degree of formality)

မိမိလေ့လာသည့်စကားသည် လွတ်လွတ်လပ်လပ် တွေ့ဆုံ ပြောဆိုသည့် အလွတ်သဘော ပြောဆိုခြင်းလော၊ သို့တည်း မဟုတ် အစည်းအဝေးများ အခမ်းအနားများ တရားဝင် ပြောဆိုချက်များအတွက်ပုံစံတကျပြောဆိုခြင်းလောဟူသည့် ပုံစံကျမှု အတိုင်းအတာကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားသည်။

(၉) စကားလုပ်ဆောင်ချက်အမျိုးအစား (type of speech act)

စကားပြောဆိုရာတွင် ခံစားမှုဖော်ပြရန်၊ အသိပေးရန်၊ ခိုင်းစေ ညွှန်ကြားရန်၊ တာဝန်ယူ တာဝန်ခံရန်၊ မိမိထင်မြင်ချက် သဘောထားကိုဖော်ပြရန် စသည့် စကားလုပ်ဆောင်ချက် အမျိုးမျိုးရှိသည့်အနက် မိမိလေ့လာသည့် စကားသည် မည်သည့်စကားလုပ်ဆောင်ချက် အမျိုးအစားဖြစ်သည်ကို

ထည့်သွင်း စဉ်းစားသည်။ (ပြောကြားစကား၊ အမိန့်ပေး
စကား၊ အမေးစကား စသည်)

ဖော်ပြခဲ့သောအချက်များသည် လူမှုဘာသာဗေဒလေ့လာမှုတွင် မပါမဖြစ် ပါဝင်ရသည့် အခြေခံ အကြောင်းရင်းခံများဖြစ်သည်။ လူမှု ဘာသာဗေဒလေ့လာမှုသည် လူမှုအုပ်စုအတွင်း ဖြစ်ပေါ်နေသည့် ကွဲပြား သည့် ဘာသာစကားအသွင်ကွဲများကို လေ့လာခြင်းဖြင့် စတင်ခဲ့သည်။ ဘာသာစကားကိုအသုံးပြုရာတွင် ဖော်ပြခဲ့သော အကြောင်းရင်းခံများ ကြောင့် စကားအသွင်ကွဲများ ဖြစ်ပေါ်လာရသည်။ ထိုအသွင်ကွဲအမျိုးမျိုး ကို ကွဲပြားသော လူမှုအခြေအနေအမျိုးမျိုးတွင် ကွဲပြားစွာအသုံးပြုပုံ များကိုလေ့လာခြင်းသည် လူမှုဘာသာဗေဒ၏ ဦးတည်ချက်ဖြစ်သည်။

လဘော့စ်၏လေ့လာမှုနှင့်အတူ လူမှုဘာသာဗေဒပညာရပ်ဟူ၍ အထင်ကရမပေါ်ပေါက်မီ ၁၉ ရာစုခန့်ကတည်းကပင် ဘာသာ စကား၏ အသွင်ကွဲတတ်သောသဘောကို ဘာသာစကားပညာရှင်များ သတိပြုမိခဲ့ ကြသည်။ ဘာသာဗေဒဆိုင်ရာ အသွင်ကွဲမှုများသည် ထင်ရှားသိသာ သော်လည်း ဘာသာစကား၏ အသွင်ကွဲများအကြောင်းကို လူမှုဘာသာ ဗေဒ မထွန်းကားမီ ၁၉၆၀ ဝန်းကျင်အထိ မည်သည့် ဘာသာဗေဒ ပညာရှင်ကမှ စနစ်တကျခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလေ့လာခြင်း မပြုခဲ့ကြပေ။

ရှေ့တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဘာသာစကားရှိ အသွင်ကွဲများ ကို ပထမဦးဆုံး စနစ်တကျ လေ့လာခဲ့သူမှာ ‘ဂျန်ဖစ်ရှာ’ (၁၉၅၈) ဖြစ်သည်။ ‘ဖစ်ရှာ’ က အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ဘော်စတွန် (Boston) ရှိ ကျောင်းသားကလေးများ၏ စကားသံကွဲပြားမှုကို သုတေသနပြုခဲ့ သည်။ ထိုသို့ သုတေသနပြုရာမှ ‘ဖစ်ရှာ’ က ဘာသာစကား အသွင်ကွဲ မှုကို အဆုံးအဖြတ်ပေးသောအရာသည် လူမှုအဆင့် (social class)၊ လိင်

(gender) နှင့် အခြား လွတ်လပ်စွာပြောင်းလဲတတ်သော လူမှုရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကြောင့်ဖြစ်ကြောင်း ရှာဖွေတွေ့ရှိ ခဲ့သည်။

ဖစ်ရှာ၏ လေ့လာမှုနောက်ပိုင်း မကြာမီတွင် ဘာသာဗေဒ အသွင်ကွဲများ၏ အရင်းအမြစ်နှင့် ဆိုင်သောမေးခွန်းများသည် ဘာသာ ဗေဒပညာရှင်များအတွက် အရေးပါသော တွေးဆဆင်ခြင်ဖွယ်ရာများ ဖြစ်လာသည်။ လူမှုဘာသာဗေဒဆိုင်ရာ တွေးဆဆင်ခြင်ဖွယ်ရာများမှာ-

- (၁) ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာသွင်ပြင်များ (personal characteristics)
- (၂) ဘာသာဗေဒဆိုင်ရာသွင်ပြင်များ (linguistics styles)
- (၃) လူမှုရေးဆိုင်ရာသွင်ပြင်များ (social characteristics)
- (၄) လူမှုယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအချက်အလက်များ (sociocultural factors)
- (၅) လူမှုဗေဒဆိုင်ရာအချက်အလက်များ (sociological factors)

ဖြစ်ကြသည်။

ထိုလူမှုဘာသာဗေဒဆိုင်ရာ တွေးဆဆင်ခြင်ဖွယ်ရာများ အပေါ် အခြေခံ၍ လူမှုဘာသာဗေဒ လေ့လာမှုနယ်ပယ်အသီးသီး ပေါ်ထွန်းလာ ခဲ့သည်။

လူမှုဘာသာဗေဒ စူးစမ်းလေ့လာမှုတွင် ပါဝင်သောနယ်ပယ် များမှာ - ဘာသာစကားထိတွေ့မှု၏ လူမှုရေးဆိုင်ရာသွင်ပြင်များ (social aspects of language contact)၊ ဘာသာစကားတစ်ခု၏ ဒေသဆိုင်ရာ အသွင်ကွဲများ (ဒေသဒေသိယ) (dialect/regional dialect)၊ ကွဲပြားသော လူမှုအစုများ အတွင်းရှိ ဘာသာစကားအသွင်ကွဲများ (လူမှုဒေသိယ) (sociolect)၊ လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ ဘာသာစကားအသုံးပြုရာတွင် သိမ်မွေ့စွာ ကွဲပြားမှုများ (ပုဂ္ဂလဒေသိယ) (idiolect)၊ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး

တစ်ယောက်တည်းက ကွဲပြားသော လူမှုအခြေအနေ အမျိုးမျိုးတွင် အသုံးပြုသောဘာသာစကားအသွင်ကွဲများ(အသုံးကွဲစကား)(registers)၊ ဖိုမလိင်သဘာဝအရကွဲပြားသော ဘာသာစကားအသုံးကွဲများ (လိင်အသွင်ကွဲစကား) (gender differences/ genderlect)၊ ယဉ်ကျေးချေငံသောအသုံးပုံစံနှင့်တာဝန်များ (form and functions of politeness)၊ ဘာသာစကားပြောင်းရွှေ့မှု (language shift)၊ ဘာသာစကားပြောင်းလဲမှု (language change)၊ ဘာသာစကား၏စံနှင့် စံမဟုတ်သောပုံစံများ (standard and non-standard form of language)၊ ဘာသာစုံသုံးစနစ်၏ လူမှုအခြေခံ (social basic of multilingualism) စသည်တို့ ဖြစ်သည်။

လူမှုဘာသာဗေဒရှုထောင့်မှ ဘာသာစကားနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း အပြန်အလှန် ဆက်သွယ်မှုကို လေ့လာခြင်း၏ ပန်းတိုင်သည် ဘာသာစကားအဆောက်အအုံ (structure of language) ကို ကောင်းစွာ နားလည်သဘောပေါက်ရန် ဖြစ်သည်။ အပြန်အလှန်အားဖြင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအဆောက်အအုံ (structure of society) ကိုလည်း သိရှိနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ကွဲပြားသောလူမှုအစုများသည် ဘာသာစကားကို ကွဲပြားစွာ အသုံးပြုသည့်အတွက် ပြောသူ၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာနှင့် မည်သည့်အစုဝင် ဖြစ်ကြောင်းကို ဖော်ညွှန်းသည့် အရေးပါမှုတစ်ရပ်ဖြစ်လာသည်။ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကို စကားပြောဆိုကြည့်သည့်အခါ ထိုသူသည် မည်သည့်လူမှုအစုမှဖြစ်ကြောင်း၊မည်သည့်ဒေသမှလာကြောင်း သဲလွန်စရနိုင်သည်။ လူမှုဘာသာဗေဒရှုထောင့်မှ ဘာသာစကားကို လေ့လာသည့်အခါ လူမှုအဆောက်အအုံနှင့် ဘာသာဗေဒအဆောက်အအုံ တို့၏ အပြန်အလှန် ဆက်စပ်မှုကို သိမြင်လာရသည်။

ထိုသို့ ဘာသာစကားနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအကြားရှိအပြန်အလှန် ဆက်စပ်မှုများကိုလေ့လာသည့်လူမှုဘာသာဗေဒသည် ရှုမြင်ချဉ်းကပ်ရာ အမြင်ရှုထောင့်အပေါ်မူတည်၍ ခက်မကြီးနှစ်ဖြာ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ယင်းတို့မှာ ‘အသွင်ကွဲလူမှုဘာသာဗေဒ’ (variationist sociolinguistics) နှင့် ‘တုံ့လှယ်လူမှုဘာသာဗေဒ’ (interactional sociolinguistics) တို့ ဖြစ်သည်။

မျက်မှောက်ကာလတွင် လူမှုဘာသာဗေဒပညာရပ်သည် လူမှု အကြောင်းရင်းခံများကြောင့် ဘာသာစကား၏အသွင်ကွဲပြားမှုကို အဓိက ထားလေ့လာသည့် ‘အသွင်ကွဲလူမှုဘာသာဗေဒ’ နှင့် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး တုံ့လှယ်ပြောဆိုရာတွင် လူမှုအကြောင်းရင်းခံများ၊ ပြောပုံဆိုပုံများက ဘာသာစကားအပေါ် မည်သို့အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိပုံကို အဓိကထား လေ့လာသည့် ‘တုံ့လှယ်လူမှုဘာသာဗေဒ’ ဟူသော ခက်မနှစ်ဖြာဖြင့် ဝေဆာစွာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လျက် ရှိပေသည်။

၃။ ဘာသာစကားနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းကြားရှိ အဆက်အစပ်

RELATIONSHIP BETWEEN LANGUAGE AND SOCIETY

ဘာသာစကားသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းနေထိုင်ကြသော လူများ ဆက်သွယ်မှုအတွက်အသုံးပြုသည့်စနစ်တစ်ခုဖြစ်သည့်အတွက် ဘာသာစကားနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအကြားတွင် အပြန်အလှန်ဆက်စပ်မှုသည် လွန်စွာ နီးကပ်လျက်ရှိသည်။

ဘာသာစကား၏အဓိပ္ပာယ်သည် နှုတ်မြွက်စကား၏ဝါကျ၊ပုဒ်စု၊ ပုဒ်၊စကားလုံးပုံစံ တို့အပေါ်တွင်သာ လုံးလုံးတည်မှီသည်မဟုတ်ဘဲ လူမှု နောက်ခံအခြေအနေအရပ်ရပ်နှင့်ဆက်စပ်နေသည့် ထိုစကား၏လုပ်ငန်းဆောင်တာများအပေါ်တွင်လည်း တည်မှီနေသည်။ ဘာသာစကား၏ အဓိပ္ပာယ်သည် မည်သူက မည်သူ့ကို မည်သည့် အခြေအနေ မည်သည့် အချိန်အခါတွင် မည်သည့်သက်ရောက်မှုဖြင့် ပြောဆိုသည် ဟူသော အချက်များအပေါ်တွင် မူတည်နေသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် လူမှုအခြေအနေဆိုင်ရာ စကားအဆက်အစပ် (context) ပေါ်တွင် မူတည်သည်။

ဘာသာစကားနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းကြားရှိ ဆက်စပ်မှုကို နားလည်သဘောပေါက်နိုင်ရန်အတွက် အောက်ပါအချက်အလက်များက အထောက်အကူပြုနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

(၁) ပါဝင်ပြောဆိုသူအမျိုးအစား (nature of participants)

ပြောသူနှင့်နာသူအကြား ဆက်ဆံရေးအခြေအနေ၊ ၎င်းတို့၏ အလုပ်အကိုင်၊ အသက်အရွယ်၊ လိင်၊ လူမှုစီးပွားအဆင့် စသည်။

(၂) ပါဝင်ပြောဆိုခြင်းအမျိုးအစား (nature of participation)

မျက်နှာချင်းဆိုင်ပြောဆိုခြင်း၊ တယ်လီဖုန်းဖြင့်အပြန်အလှန်ပြောဆိုခြင်း၊ အုပ်စုကြီးငယ်အလိုက်ပြောဆိုခြင်း၊ စာသင်ခန်းတွင် ပြောဆိုခြင်း၊ လူထုအစည်းအဝေးတွင်ပြောဆိုခြင်း စသည်။

(၃) ပါဝင်ပြောဆိုသူများအဆင့်အတန်း (role of participants)

ဆရာ - တပည့်၊ အလုပ်ရှင် - အလုပ်သမား၊ လင် - မယား၊ ဖခင် - သား၊ ဈေးသည် - ဈေးဝယ် စသည်။

(၄) စကားဖြစ်ရပ်၏တာဝန် (function of speech event)

ဖျောင်းဖျပြောဆိုခြင်း၊ အမိန့်ပေးခြင်း၊ ခွင့်တောင်းခြင်း၊ အခမ်းအနားအစီအစဉ်ကြေညာခြင်း၊ ဇာတ်စကားပြောခြင်း စသည့်အချက်များ။

(၅) စကားစဉ်အမျိုးအစား (kind of discourse)

အချီအချစကား၊ မိန့်ခွန်း၊ ပြက်လုံး စသည်။

(၆) စကားစဉ်အကြောင်းအရာ (topic of discourse)

သိပ္ပံ၊ အနုပညာ၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေး စသည်။

(၇) ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနောက်ခံဝန်းကျင် (physical setting)

အများနှင့်ဆိုင်သောနေရာ၊ စာသင်ခန်းအတွင်း၊ အစည်းအဝေးခန်းမ၊ နားနေခန်း စသည်။

(၈) လူမှုယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခြေအနေ (socio-cultural situation)

လူမျိုးတူအချင်းချင်းပြောဆိုခြင်း၊ လူမျိုးကွဲနှင့်ပြောဆိုခြင်း စသည်။

ဘာသာစကားနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းကြားရှိ အဆက်အစပ်ကို လူမှုဘာသာဗေဒရှုထောင့်မှ လေ့လာရာတွင် စကားအပြုအမူ (speech act) ၏ လူမှုအတိုင်းအဆပမာဏ (social dimension) ကို ချင့်တွက်လေ့လာရသည်။ ထိုသို့ ချင့်တွက်လေ့လာရာတွင် ဘာသာဗေဒဆိုင်ရာ

ဖွဲ့စည်းမှုများ (linguistic structures) နှင့် လူမှုယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းမှုများ (socio-cultural structures) အတွင်း အတုံ့အပြန် အကျိုး သက်ရောက်မှုများအပေါ်တွင် လည်းကောင်း၊ ဘာသာစကား လေ့လာမှု သည် တသီးတခြား ထီးတည်းမဟုတ်၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် ယဉ်ကျေးမှု တို့၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်သည်ဟူသော အချက်ပေါ်တွင် လည်းကောင်း အခြေခံသည်။

ထိုအခြေခံများအရ လူမှုဘာသာဗေဒဆိုင်ရာ ယူဆချက် နှစ်ရပ် ရှိသည်။ ထိုယူဆချက်နှစ်ရပ်မှာ -

(၁) ဘာသာစကားစွမ်းရည် (language competence) သည် သဒ္ဒါပိုင်း ဆိုင်ရာကောင်းမွန်သော ဝါကျပုံစံများဖန်တီး အသုံးပြုနိုင်မှုထက် လူမှု ဆိုင်ရာအခြေအနေအရပ်ရပ်က သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းသော ဘာသာစကား အသွင်ကွဲတစ်ခုကို မှန်ကန်စွာအသုံးပြုနိုင်မှုအပေါ်တွင် တည်မှီနေသည် ဟူသော ယူဆချက်

(၂) ဘာသာစကားသည် ကျောက်တိုင်ပမာ တသီးတခြား ထီးတည်း တည်ရှိနေသော စနစ်တစ်ရပ်မဟုတ်၊ ဒေသဆိုင်ရာ၊ လူမှုဆိုင်ရာ၊ ပုဂ္ဂလ ဆိုင်ရာ၊ ဟန်ဆိုင်ရာ စသည့် ကွဲပြားမှုအမျိုးမျိုးတို့ ဖွဲ့ယှက်လျက်ရှိသော ကွန်ရက် (network) တစ်ခု ဖြစ်သည်ဟူသော ယူဆချက် တို့ ဖြစ်သည်။

ဘာသာစကားသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း လူအချင်းချင်း ဆက်သွယ်မှုပြရန် အသုံးပြုသည့် ကိရိယာဖြစ်သည့် အားလျော်စွာ ဘာသာစကားကို ထိရောက်စွာအသုံးပြုနိုင်ရန် ဘာသာစကားစွမ်းရည် လိုအပ်သည်။ အဓိကအားဖြင့် ဘာသာစကားစွမ်းရည်နှစ်ရပ်ရှိသည်။

ယင်းတို့မှာ -

(၁) ဘာသာစကားစွမ်းရည် (linguistic competence) နှင့်

(၂) ဆက်သွယ်မှုစွမ်းရည် (communicative competence)

တို့ ဖြစ်ကြသည်။

ဘာသာဗေဒစွမ်းရည်သည် ဘာသာစကားစနစ်၏ စည်းကမ်းများကို ကျွမ်းကျင်ပိုင်နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ သဒ္ဒါအရ ကောင်းမွန် မှန်ကန်သောဝါကျများကို တည်ဆောက်နိုင်ခြင်းနှင့် နားလည်နိုင်ခြင်း၊ နှုတ်မြွက်စကားတို့ကို သဒ္ဒါပိုင်းဆိုင်ရာ မှန်ကန်မှုအဖြစ် လက်ခံနိုင်ခြင်း၊ သဒ္ဒါပိုင်းဆိုင်ရာမှားယွင်းမှုအဖြစ် ငြင်းပယ်နိုင်ခြင်း၊ ဝါကျများအတွင်းရှိ အဓိပ္ပာယ်မတိကျသော၊ အဓိပ္ပာယ်နှစ်ခွထွက်သော ဖော်ပြချက်တို့ကို မှန်ကန်စွာ အဓိပ္ပာယ်ပြန်ဆိုနိုင်ခြင်း စသည်တို့သည် ဘာသာဗေဒစွမ်းရည်များ ဖြစ်သည်။

ဆက်သွယ်မှုစွမ်းရည်သည် ဘာသာဗေဒစွမ်းရည်အရ အသုံးပြုရန် ရွေးချယ်ထားသောစကားတို့ကို လူမှုရေးအခြေအနေအရပ်ရပ်နှင့် လိုက်လျောညီထွေ အသုံးပြုနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ မည်သည့်အချိန်တွင် စကားပြောဆိုမည်၊ မည်သည့်အချိန်တွင်နှုတ်ဆိုတ်နေမည်၊ မည်သို့သော အခြေအနေတွင် များများပြောမည်၊ မည်သို့သောအခြေအနေတွင် နည်းနည်းပြောမည် ဟူသော သင့်တော်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချနိုင်ခြင်း၊ တစ်ဦးတစ်ယောက်ကို မည်သည့်အခြေအနေ အချိန်အခါတွင် မည်သည့် ကိစ္စပြောဆိုမည်၊ မည်သည့်နည်းလမ်းဖြင့် ပြောဆိုမည်၊ ဘာသာဗေဒဆိုင်ရာ မဟုတ်သော အခြား အကြောင်းရင်းခံများကို မည်သို့အသုံးပြုမည်ဟူသောဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း၊ ဘာသာဗေဒစွမ်းရည်ကို အကြောင်းအရာ၊ နောက်ခံဝန်းကျင်၊ ပြောသူနာသူဆက်ဆံရေးအခြေအနေစသည့်လူမှုရေး

ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ၏ တောင်းဆိုမှုနှင့် ကိုက်ညီစွာအသုံးပြု နိုင်ခြင်း စသည်တို့သည် ဆက်သွယ်မှုစွမ်းရည်များ ဖြစ်သည်။

ဆက်သွယ်မှုဆိုင်ရာစွမ်းရည်တွင် ပြောသူ၏ ဘာသာဗေဒ စွမ်းရည် ပါဝင်လျက်ရှိပြီး ၎င်းတို့အချင်းချင်း နီးကပ်စွာ ဆက်စပ်လျက် ရှိကြသည်။ ထိုစွမ်းရည်နှစ်ရပ်ဖွံ့ဖြိုးမှုအတွက် တစ်ဖက်နှင့် တစ်ဖက် အပြန်အလှန်အကျိုးပြုလျက်ရှိကြသည်။ ဘာသာဗေဒစွမ်းရည်သည် ဘာသာစကားနှင့်သက်ဆိုင်ပြီးဆက်သွယ်မှုစွမ်းရည်သည်လူ့အဖွဲ့အစည်း နှင့်သက်ဆိုင်သည့်အတွက် ဘာသာစကားစွမ်းရည်နှင့် ဆက်သွယ်မှု စွမ်းရည်တို့၏ အပြန်အလှန် ဆက်စပ်မှုသည် ဘာသာစကား နှင့် လူ့အဖွဲ့ အစည်းကြားရှိ အဆက်အစပ် တစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။

ဘာသာစကားသည် လူမှုကြေးမုံပြင် တစ်ချပ်ဖြစ်ပြီး၊ ဘာသာ စကားတွင် အရေးကြီးသော လူမှုဆိုင်ရာအရည်အသွေးများ၊ ကွဲပြား ခြားနားမှုများ ထင်ဟပ်လျက်ရှိသည်။ ဘာသာစကားတွင် ပြောသူ၏ လူမှုရေးနှင့်ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာ နောက်ခံအချက်အလက်များကို ဖော်ညွှန်း နေသည်။ ဘာသာစကားအသုံးပြုသူ၏ လူမှုအလွှာ (social class)၊ အဆင့်အတန်း (status)၊ ဇာတိ (region of origin)၊ လိင် (gender)၊ အသက်အုပ်စု (age group) စသည့် လူမှုရေးအချက်အလက်များကို ညွှန်ပြနေသည်။ ထိုသို့သော ဘာသာစကားနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းကြားရှိ ဆက်စပ်မှုများကိုလူမှုဘာသာဗေဒပညာက စူးစမ်းရှာဖွေ လေ့လာသည်။

ကနေဒါနိုင်ငံ တိုရွန်တိုတက္ကသိုလ် (University of Toronto) မှ ဘာသာဗေဒပါမောက္ခ ‘ဂျက်ချိမ်ဘာစ်’ (Jack Chambers) က အမှီပြု သော ဘာသာဗေဒဆိုင်ရာကွဲပြားမှုများ (dependent linguistic variable) နှင့် လွတ်လပ်သောလူမှုဆိုင်ရာ ကွဲပြားမှုများ (independent social

variable)၏ အပြန်အလှန်ဆက်စပ်မှုသည် လူမှုဘာသာဗေဒ၏ အသည်းနှလုံးဖြစ်သည် (Chambers, 1995, xvii) ဟု ဆိုသည်။

လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ လူမှုဆိုင်ရာ အချက်အလက်များသည် လွတ်လပ်စွာကွဲပြားသောအရာများ ဖြစ်သည်။ လွတ်လပ်စွာကွဲပြားသောအရာများမှာ အလုပ်အကိုင် (occupation)၊ ပညာအရည်အချင်း (education)၊ အလုပ်နေရာ (work place)၊ နေအိမ်နေရာ (home place)၊ ဝင်ငွေ (income)၊ နေအိမ် အမျိုးအစား (housing type)၊ အသက်၊ နှင့် လိင် တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ဘာသာစကားအဆောက်အအုံအတွင်းရှိ ဘာသာဗေဒဆိုင်ရာကွဲပြားမှုများသည် လွတ်လပ်သောလူမှုဆိုင်ရာကွဲပြားမှုများအပေါ်တွင် အမှီပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။

‘ဘာသာဗေဒဆိုင်ရာကွဲပြားမှုနှင့် လူမှုဆိုင်ရာကွဲပြားမှု တို့၏ အပြန်အလှန်ဆက်စပ်မှုသည် လူမှုဘာသာဗေဒ၏ အသည်းနှလုံးဖြစ်သည်ဟုဆိုလျှင် ဘာသာစကားနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအကြားရှိ အပြန်အလှန်ဆက်စပ်မှုသည် လူမှုဘာသာဗေဒ၏အသက်ဖြစ်သည်’ ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။

၄။ စကား၊ စကားတူစုနှင့် ဘာသာတူစု

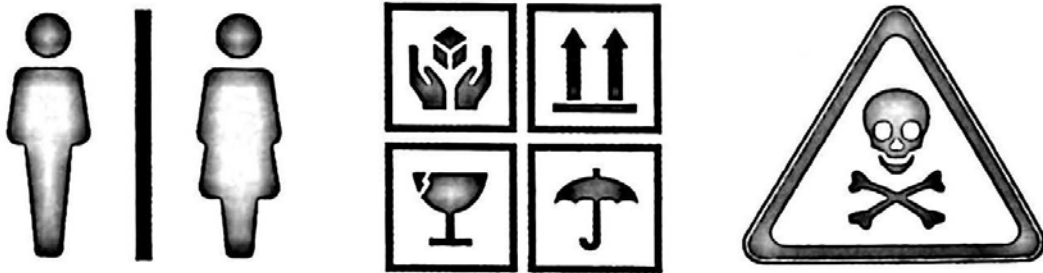
SPEECH, SPEECH COMMUNITY, AND LANGUAGE COMMUNITY

လူမှုဘာသာဗေဒတွင် စကား (speech) ဟူသော ဝေါဟာရသည် အလွန် သိမ်မွေ့နက်နဲပါသည်။ စကားအကြောင်းကို ကောင်းစွာ သိရှိရန် လိုအပ်သည်။ လူမှုဘာသာဗေဒတွင် စကားသည် ဘာသာစကားနှင့် သက်ဆိုင်သော ပုံသဏ္ဍာန်အားလုံးကို ဆိုလိုသည်။ ပုံသဏ္ဍာန်အားလုံးဟု ဆိုရာတွင် စကားလုံးသုံးသော ပုံသဏ္ဍာန်များ (verbal form) နှင့် စကားလုံးမသုံးသော ပုံသဏ္ဍာန်များ (non-verbal form) အားလုံးကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။

စကားသည် စကားသံတစ်သံလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ စကားလုံးတစ်လုံးလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ပုဒ်တစ်ခုလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ 'ဝါကျ' တစ်ကြောင်းလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ 'စကားခွန်း' လည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ အပြောလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ အရေးလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ဘာသာဗေဒနယ်ပယ်တွင် အကျုံးမဝင်သည့် စကားလုံးမသုံးသော ပုံသဏ္ဍာန်များကိုလည်း စကားအဖြစ် နားလည် အသုံးပြုနိုင်လျှင် လူမှုဘာသာဗေဒတွင် စကားအဖြစ်ထည့်သွင်း သတ်မှတ် သည်။

စကားတွင် အပြော (spoken)၊ အရေး (written)၊ ရုပ်ပုံ (graphic)၊ မျက်နှာဖော်ပြချက် (facial expression)၊ ကိုယ်ဟန် အမူအရာ (gesture)၊ အချက်ပြ (signaling) စသည်တို့ ပါဝင်သည်။ အပြောနှင့်အရေးတို့သည် စကားလုံးသုံးသော ပုံသဏ္ဍာန်များဖြစ်သည်။ ကျန်ပုံသဏ္ဍာန်များသည်စကားလုံးမသုံးသော ပုံသဏ္ဍာန်များဖြစ်သည်။ အရေး

အတွက်နှင့် အခြေအနေ အတက်အကျကို ဖော်ပြသည့်ဇယားဂရပ်များ မှအစ အိမ်သာတွင် ကျား မ ခွဲခြားပြုအမှတ်အသားရုပ်ပုံ၊ ကွဲတတ်သည့် ပစ္စည်းများထည့်ထားသည့်ပုံးတွင် ဖန်ခွက်ပုံပြထားသည့် ရုပ်ပုံ၊ မိုးစိုမခံ သည့်ပစ္စည်းများ ထည့်ထားသည့်ပုံးတွင် ထီးပုံပြထားသည့်ရုပ်ပုံ၊ ထောင် ထားရမည့်ပုံကို မြားဖြင့်ပြထားသည့် ရုပ်ပုံ၊ အန္တရာယ်ရှိကြောင်းပြ အရိုး

ခေါင်းရုပ်ပုံ၊ လမ်းဘေးတွင်ဆိုင်းဘုတ်ထောင်ထားသည့် လူကူးမျဉ်းကြား ရုပ်ပုံ၊ ဆေးလိပ်မသောက်ရသည့်နေရာများတွင် ဆေးလိပ်ကို မျဉ်းဖြတ် ပြ ထားသည့် ရုပ်ပုံ၊ တိရစ္ဆာန်ဝင်ခွင့်မပြုသည့် နေရာများတွင် တိရစ္ဆာန် တစ်မျိုးမျိုး၏ပုံကိုမျဉ်းဖြတ်ပြထားသည့်ရုပ်ပုံ စသည့်ရုပ်ပုံအသီးသီးသည် အသိပေးလိုသောသတင်းအချက်အလက်တစ်ခုခုကို ပေးသည့်စကားများ ဖြစ်သည်။

အလားတူပင် မျက်စိတစ်ဖက်မှိတ်ပြခြင်း၊ မျက်ခုံးပင့်ပြခြင်း၊ မျက်တောင်တဖျတ်ဖျတ်ခတ်ခြင်း၊ လျှာထုတ်ပြခြင်း၊ မဲ့ရွဲ့ခြင်း၊ နှာခေါင်း ရှုံ့ခြင်း၊ နှုတ်ခမ်းတွန့်ခြင်း စသည့် မျက်နှာအမူအရာ (မျက်နှာဖော်ပြ ချက်) အမျိုးမျိုး၊ ခါးထောက်ခြင်း၊ ခြေဆောင့်ခြင်း၊ ဦးခေါင်းညိတ်ခြင်း၊

ခါးညွတ်ခြင်း၊ လက်ဝှေ့ယမ်းခြင်း၊ ခြေဟန်လက်ဟန်ဖြင့် ဖော်ပြခြင်း စသည့် ဟန်ပန်အမူအရာများသည်လည်း အကြောင်းချင်းရာတစ်ရပ်ရပ်၊ ခံစားချက်တစ်ရပ်ရပ်ကို ဖော်ပြသည့်စကားများ ဖြစ်သည်။

တစ်ဖန် ရှိုက်သံ၊ ရယ်သံ၊ လေချွန်သံ၊ လက်ခုတ်တီးသံ၊ တောက်ခေါက်သံ၊ လက်ခေါက်မှုတ်သံ၊ သံချောင်းခေါက်သံမှ အစ တစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ မီးခိုးလုံးများဖြင့် အချက်ပြခြင်း၊ လမ်းဆုံများတွင် မီးနီ၊ မီးစိမ်းများဖြင့် အချက်ပြခြင်း၊ မော်တော်ကားတွင် ဘယ်ကွေ့၊ ညာကွေ့ မီးဖြင့် အချက်ပြခြင်း စသည့် အချက်ပြမှုအမျိုးမျိုးသည်လည်း စကားများပင် ဖြစ်သည်။

လူတို့တွင် အာရုံငါးပါးရှိသည့်အလျောက် အမြင်အကြားအပြင် အခြားသော အာရုံတစ်ပါးပါးကိုလည်း စကားအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်သေးသည်။ အသိပေးလိုသောကိစ္စတစ်ရပ်အတွက် တစ်ယောက်နှင့် တစ်ယောက် တို့ထိအသိပေးခြင်းသည် အထိအတွေ့ (touch) ကို အသုံးပြုသည့် စကားများဖြစ်သည်။

ဘာသာစကားတစ်မျိုးကို အသုံးပြုသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း တူညီသောစကားအသွင်ကွဲကို နားလည်အသုံးပြုနိုင်သည့် အစုအဖွဲ့ကို စကားတူစု (speech community) ဟု ခေါ်သည်။ စကားတူစုတွင် ပါဝင်သူများသည် ထိုအစုတွင် အသုံးပြုသည့် စကားနှင့်ပတ်သက်သည့် သဒ္ဒါ၊ ဝါကျ၊ ဝေါဟာရနှင့် အသုံးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ

ကိုကျွမ်းကျင်ရသည်။ ထိုစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းအားလုံးကိုသိရှိပြီး ယင်းနှင့် အညီ ပြောဆိုနိုင်သည်။ တစ်ဖန် ပရိသတ်အနေဖြင့်လည်း နားလည်နိုင် သည်။ ထိုအစုအတွင်း ရှိသူများသည် ပြောသူက ပြောသည်ကို အနက် ကောက်နိုင်ရန် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်ရန် တတ်မြောက်ပြီး ဖြစ်နေရသည်။

စကားတူစုတွင် အသုံးပြုသည့်စကားသည် ဘာသာစကား၏ အသွင်ကွဲ (variety of language) တစ်မျိုးဖြစ်သည်။ နယ်ပယ်တစ်ခုတွင် အများဆုံးအသုံးပြုသည့် ဘာသာစကားအသွင်ကွဲတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ စကားအသွင်ကွဲ (speech variety) ဟုလည်းခေါ်သည်။ ဥပမာ မြန်မာ ဘာသာစကားပြောသည့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း အရပ်ဒေသတစ်ခု၌ အသုံးပြုသည့် ဒေသိယစကားသည် မြန်မာဘာသာစကား၏ အသွင်ကွဲ ပင်ဖြစ်သော်လည်း အများနားမလည်နိုင်သည့် စကားဖြစ်လျှင် ယင်း ဒေသိယစကားပြောသည့် လူမှုအစုကို စကားတူစုဟု ခေါ်သည်။ ယင်း စကားတူစုတွင်ပြောသောအသွင်ကွဲစကားသည် ဒေသဆိုင်ရာအသွင်ကွဲ စကား (regional variety) တစ်နည်းအားဖြင့် ဒေသဒေသိယ (regional dialect) ဖြစ်သည်။

အလားတူပင် လူငယ်အုပ်စုတစ်ခုအတွင်းသူတို့အချင်းချင်းသာ နားလည်အသုံးပြုနိုင်သည့် ဗန်းစကားများကို ပြောဆိုအသုံးပြုနေကြပြီး သူတို့၏ ပြောစကားများကို အခြားသူတို့ နားမလည်နိုင်လျှင် ထိုသို့ ပြောဆိုသူအုပ်စုသည် စကားတူစု ဖြစ်သည်။ ဒုစရိုက်လောကတွင် ဖြစ်စေ၊ မိန်းမလျာလောကတွင်ဖြစ်စေ မြန်မာဘာသာစကား ပြောဆို ကြသူများ ဖြစ်သော်လည်း ၎င်းတို့ အချင်းချင်းသာ နားလည်နိုင်သည့် စကားမျိုးကို ပြောဆိုနေကြလျှင် ယင်းအုပ်စုသည် စကားတူစုတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထိုစကားတူစုတွင်ပြောသော အသွင်ကွဲစကားသည် လူမှုရေး

အခြေအနေကြောင့်ကွဲပြားသော လူမှုဆိုင်ရာအသွင်ကွဲ စကား (social variety) တစ်နည်းအားဖြင့် လူမှုဒေသီယစကား (social dialect) ဖြစ်သည်။ လုပ်ငန်းခွင် တစ်ခုခုတွင် အများနားမလည်နိုင် လုပ်ငန်းသုံး စကားများကို အချင်းချင်းပြောဆိုအသုံးပြုလျှင် ၎င်းအုပ်စုသည် စကား တူစုဖြစ်သည်။ ထိုစကားတူစုအတွင်းအသုံးပြုသော လုပ်ငန်းသုံးစကား များကို အသုံးကွဲစကား (register) ဟုခေါ်သည်။ ဖော်ပြခဲ့သော စကား တူစုများတွင် အသုံးပြုသည့် ပင်မဘာသာစကားသည် အများအသုံးပြု သည့် ဘာသာစကားနှင့်တူသည့် ဘာသာစကားတစ်မျိုးတည်းပင် ဖြစ်သော်လည်း အခြားသူတို့ နားမလည်နိုင်သည့် ဘာသာစကား အသွင်ကွဲ သို့မဟုတ် စကားအသွင်ကွဲကို အသုံးပြုခြင်း ဖြစ်သည်။

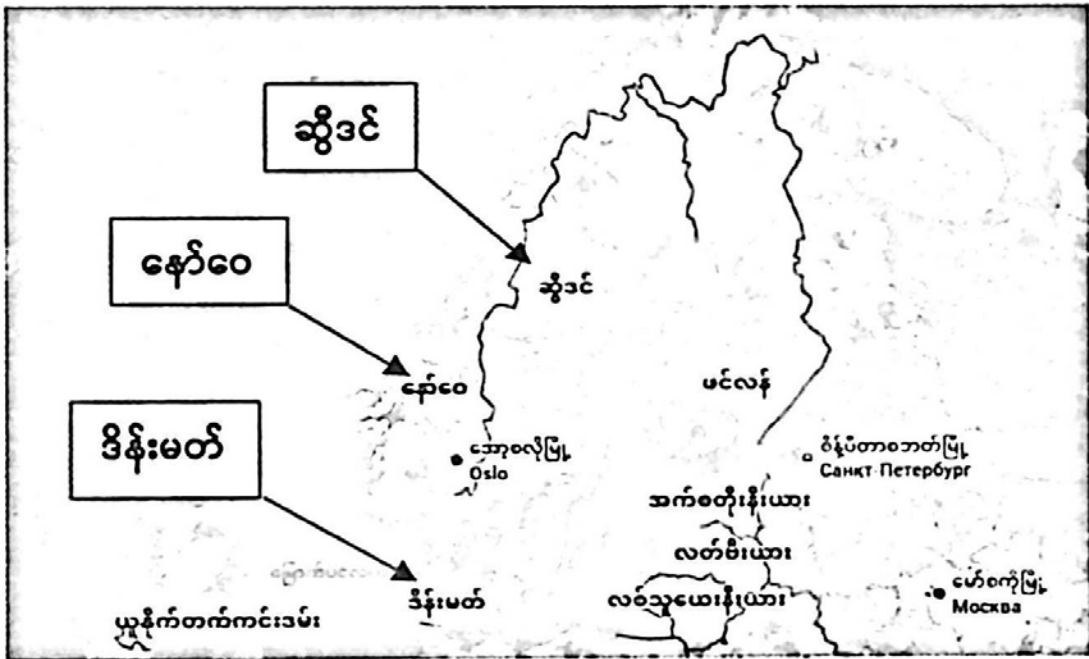
သို့ဖြစ်၍ စကားတူစုသည် ဘာသာတူစု၏ အဝန်းအဝိုင်းအတွင်း ရှိ စကားအသွင်ကွဲတစ်မျိုးကိုပြောသည့် အုပ်စုများဖြစ်သည်။ ဘာသာ တူစုဆိုသည်မှာ တူညီသောဘာသာစကားတစ်ခုကိုပြောဆိုသည်ဟု ခံယူ ထားသူများ အားလုံး ပါဝင်သည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ ဘာသာတူစုများတွင် အင်္ဂလိပ်ဘာသာတူစု (English language community) သည် ထင်ရှားသော အစုတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ ဗြိတိန် (Britain)၊ အမေရိကန် (America) နှင့် ဩစတြေးလျ (Australia) တို့သည် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကား (English) တစ်ခုတည်းကို အသုံးပြုသည့် အင်္ဂလိပ် ဘာသာတူစုဝင်များ ဖြစ်ကြသည်။ ကနေဒါနိုင်ငံ (Canada)၊ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ (South Africa)၊ စင်ကာပူနိုင်ငံ (Singapore) စသည့် နိုင်ငံများတွင်လည်း အင်္ဂလိပ်ဘာသာတူစုဝင်များ ရှိသည်။ ထိုနိုင်ငံအသီးသီးတွင် ပြောဆိုသည့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကား သည် ထပ်တူထပ်မျှတူညီသည် မဟုတ်ပေ။ အသွင်ကွဲ အမျိုးမျိုးဖြင့်

ပြောဆိုနေကြခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ဗြိတိသျှအင်္ဂလိပ် (British English)၊ အမေရိကန်အင်္ဂလိပ် (America English)၊ သြစတြေးလျအင်္ဂလိပ် (Australian English) စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်လာကြခြင်းဖြစ်သည်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာတူစုဝင်များသည် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားကို အသွင်ကွဲအမျိုးမျိုးဖြင့် ပြောဆိုကြသော်လည်း ၎င်းတို့အချင်းချင်းသည် အပြန်အလှန်နားလည်နိုင်စွမ်း (matual intelligibility) ရှိသည်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာတူစုတွင် အသုံးပြုသော စာအရေးအသားစနစ် (writing system) မှာလည်း တစ်မျိုးတည်းပင် ဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာပေါ်ရှိ အခြားဘာသာတူစုကြီးတစ်ခုမှာ တရုတ်ဘာသာတူစု (Chinese language community) ဖြစ်သည်။ တရုတ်ပြည်မကြီး (China)၊ ဟောင်ကောင် (Hong Kong)၊ ထိုင်ဝမ် (Taiwan) စသည် တို့တွင်ပြောဆိုသောဘာသာစကားသည် တရုတ်ဘာသာစကား (Chinese) ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ပြည်မကြီးမှတရုတ်နှင့် ဟောင်ကောင်ရှိ တရုတ်တို့သည် သူတို့ ကိုယ်ပိုင်အသုံးပြုသည့် တရုတ်ဘာသာစကားကို ပြော၍ အချင်းချင်း နားမလည်နိုင်ပေ။ တရုတ်ဘာသာစကားတွင် မျိုးကွဲများ ရှိပြီး တစ်မျိုးနှင့်တစ်မျိုး အပြန်အလှန်နားလည်နိုင်စွမ်းမရှိ (no matual intelligibility) သော မျိုးကွဲများဖြစ်နေကြသည်။ သို့သော် တရုတ်ဘာသာတွင် စာအရေးအသားစနစ်မှာမူ တစ်မျိုးတည်းသာရှိသည်။ ထို့ကြောင့် အချင်းချင်းစာဖြင့် ဆက်သွယ်လျှင်မူ အပြန်အလှန် နားလည်နိုင်သည်။ တရုတ်ဘာသာစကား မျိုးကွဲအမျိုးမျိုးကိုပြော၍ အချင်းချင်း နားလည်နိုင်စွမ်းမရှိသည့်တိုင်စာအရေးအသားဖြင့်နားလည်နိုင်ကြသည်။ သူတို့အားလုံးသည် တရုတ်ဘာသာမျိုးကွဲ အမျိုးမျိုးပြောကြသော်လည်း 'တရုတ်ဘာသာတူစုဝင်' များအဖြစ် ခံယူထားကြသည်။

ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦးအပြန်အလှန်နားလည်နိုင်စွမ်းရှိကြသော်လည်း ဘာသာတူစုဝင်တစ်ခုတည်းဟု မခံယူသည့် အဖွဲ့အစည်းမျိုးလည်း ရှိသည်။ ဥရောပတိုက်မြောက်ပိုင်း နော်ဝေ (Norway)၊ ဆွီဒင် (Sweden)၊ ဒိန်းမတ် (Denmark) နိုင်ငံများတည်ရှိရာ ဒေသကို စကင်ဒီနေးဗီးယားကျွန်းဆွယ် (Scandinavia peninsula) ဟု ခေါ်သည်။ ထိုကျွန်းဆွယ်ရှိ နိုင်ငံသုံးနိုင်ငံတွင် ပြောဆိုသည့် ဘာသာစကားကို စကင်ဒီနေးဗီးယားဘာသာစကား(Scandinavian language)ဟု ခြုံ၍ခေါ်သည်။

စကင်ဒီနေးဗီးယားကျွန်းဆွယ်

သို့သော် စင်စစ်တွင်မူ စကင်ဒီနေးဗီးယားဘာသာစကားသည် ဘာသာစကား တစ်ခုမဟုတ်ပေ။ နော်ဝေနိုင်ငံတွင် ပြောသော နော်ဝေဘာသာစကား (Norwegian)၊ ဆွီဒင်နိုင်ငံတွင်ပြောသော ဆွီဒင်ဘာသာစကား (Swedish)၊ ဒိန်းမတ်နိုင်ငံတွင်ပြောသော ဒိန်းမတ်ဘာသာစကား (Danish) တို့ကို စုပေါင်းခေါ်ဝေါ်ခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုဘာသာစကားသုံးခုသည် သဒ္ဒါ၊ဝါကျနှင့်အချို့သောဝေါဟာရများ တူညီမှု

ရှိနေပြီး တစ်ဦးကပြောသည်ကို တစ်ဦးကအပြန်အလှန်နားလည်နိုင်စွမ်း ရှိနေသည်။ သူတို့သည် အပြန်အလှန်နားလည်နိုင်သော်လည်း သူတို့၏ ဘာသာစကားများသည် ဘာသာစကားတစ်မျိုးတည်း မဟုတ်ဘဲ သီးခြား ဘာသာစကားများ ဖြစ်သည်ဟု ခံယူထားကြသည်။ ထို့ကြောင့် အပြန် အလှန်နားလည်နိုင်စွမ်းရှိတိုင်းလည်းဘာသာတူစုဝင်များဟု သတ်မှတ်၍ မရနိုင်ပေ။

အိန္ဒိယနိုင်ငံ (India) ကိုကြည့်လျှင် ဘာသာစကားမျိုးကွဲပေါင်း ၇၈၀ ခန့်ရှိပြီး ကမ္ဘာပေါ်တွင် ပါပူဝါနယူးဂီနီ (Papua New Guinea) ပြီးလျှင် ဒုတိယဘာသာစကားအများဆုံးနိုင်ငံဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် အိန္ဒိယဘာသာစကား 'ဘာသာတူစု' မရှိပေ။ ဒေသအလိုက် ဘာသာ စကားမျိုးကွဲများကိုသာ ပြောဆိုအသုံးပြုကြသည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံ ဘာသာစကားမြေပုံ

ဘာသာစကားမျိုးကွဲ မတူသူအချင်းချင်း ပြောဆိုသည့်အခါ တစ်ယောက်နှင့် တစ်ယောက် နားမလည်နိုင်ပေ။ ထိုအခါ အင်္ဂလိပ် ဘာသာစကားကို အသုံးပြုရသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် အစိုးရလုပ်ငန်း၌ ဖြစ်စေ၊ ကုန်စည်ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ရေး၌ဖြစ်စေ၊ ပညာရေး၌ဖြစ်စေ တစ်ယောက်၏စကားကို တစ်ယောက်ကနားမလည်နိုင်သည့်အတွက် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားကို ကြားခံအဖြစ် အသုံးပြုရသည်။ ထို့ကြောင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားသည် ကြားခံဘာသာစကား (lingua franca) ဖြစ်လာသည်။

စင်ကာပူနိုင်ငံတွင် လူဦးရေ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် တရုတ်လူမျိုး များဖြစ်ပြီး တရုတ်ဘာသာစကားကို ပြောဆိုကြသည်။ သို့ရာတွင် တရုတ်ဘာသာစကား၏ မျိုးကွဲများကို အသုံးပြုကြသဖြင့် အချင်းချင်း နားမလည်နိုင်စွမ်းမရှိပေ။ ထို့ကြောင့် စင်ကာပူနိုင်ငံတွင် အင်္ဂလိပ်ဘာသာ စကားကို ကြားခံဘာသာစကားအဖြစ် အသုံးပြုသည်။

လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ဘာသာတူစုဝင်မဟုတ်လျှင်သော် လည်းကောင်း၊ ဘာသာတူစုဝင်ဖြစ်သော်လည်းကောင်း၊ အချင်းချင်း အပြန်အလှန်နားမလည်နိုင်စွမ်းမရှိလျှင်သော်လည်းကောင်းဘာသာစကား တစ်ခုခုကို ကြားခံဘာသာစကားအဖြစ် အသုံးပြုရသည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် လူသုံးအများဆုံး ကြားခံဘာသာစကားမှာ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားဖြစ်ပြီး ပြင်သစ်ဘာသာစကား (French) သည် ဒုတိယ လူသုံးအများဆုံး ဖြစ်သည်။ အခြားဘာသာစကားအချို့ကိုလည်း ကြားခံဘာသာစကား အဖြစ် အသုံးပြုလျက် ရှိကြသည်။ ဆွာဟီလီဘာသာစကား (Swahili) သည် အရှေ့အာဖရိက (East Africa) တွင် အသုံးပြုသည့် ကြားခံ ဘာသာစကားဖြစ်ပြီး ဟောက်ဇာ (Hausa) သည် အနောက်အာဖရိက

(West Africa) ဒေသအတော်များများတွင် အသုံးပြုသည့် ကြားခံ ဘာသာစကားတစ်ခုဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း ကချင်၊ ကယား၊ ကရင်၊ ချင်း စသည့် တိုင်းရင်းသားဘာသာစကား ပြောဆိုသူများသည် မြန်မာဘာသာစကားကို ကြားခံဘာသာစကားအဖြစ် အသုံးပြုလျက် ရှိကြသည်။

ဘာသာတူစုတစ်ခုတွင် ပါဝင်သူများသည် တစ်ချိန်တည်း၌ စကားတူစုဝင်များဖြစ်သည်ဟု ယူဆ၍ မရနိုင်ပေ။ ဘာသာတူစု အဝန်း အဝိုင်းကြီးအတွင်းတွင် စကားတူစုများစွာ ရှိနိုင်သည်။ အင်္ဂလိပ် ဘာသာ တူစုတွင် ဗြိတိသျှအင်္ဂလိပ်စကားတူစု (British English speech community)၊ အမေရိကန် အင်္ဂလိပ်စကားတူစု (American English speech community)၊ သြစတြေးလျ အင်္ဂလိပ်စကားတူစု (Australian English speech community) စသည်ဖြင့် ရှိနေသည်။ စကားတူစု မတူသည့်အတွက် တစ်ခါတစ်ရံတွင် အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူမှု ကွဲလွဲချက် များ ရှိနေပေသည်။ မိသားစုတစ်ခုအတွင်းမှာပင် လူငယ်များပြောသည့် စကားကို လူကြီးများ နားမလည်နိုင်သည့် အစိတ်အပိုင်းများပါရှိနေခြင်း သည် ဘာသာတူစုဖြစ်သော်လည်း အသက်အရွယ်၊ လူမှုအခြေအနေအရ စကားတူစု မတူညီသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

အချုပ်ဆိုရလျှင် ဘာသာတူစုသည် ဘာသာစကားအမျိုးအစား တစ်ခုတည်းကို တူညီစွာ အသုံးပြုသည်ဟု ခံယူထားသူများ ပါဝင်သည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး စကားတူစုသည် ဘာသာစကား တစ်ခု၏ စကားအသွင်ကွဲတစ်ခုကို အသုံးပြုသူများပါဝင်သည့် အစုအဖွဲ့တစ်ရပ် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။

၅။ ဘာသာစကား၏အသွင်ကွဲများ

VARIETIES OF LANGUAGE

ဘာသာစကား တစ်မျိုးတည်းကိုသုံးစွဲသည့် ဘာသာတူစုအတွင်း၌ ဘာသာစကားအသွင်ကွဲများရှိသည်။ ထိုသို့ ကွဲပြားခြင်းသည် ဘာသာစကားသုံးစွဲသူ၏ ဒေသအလိုက်သော်လည်းကောင်း၊ အသက်အရွယ်အလိုက် သော်လည်းကောင်း၊ လူမှုရေးအခြေအနေအလိုက် သော်လည်းကောင်း၊ လုပ်ငန်းအလိုက် သော်လည်းကောင်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ထိုဘာသာစကား၏အသွင်ကွဲ (varieties of language) ကို ဒေသိယ (dialect) ဟု လည်းခေါ်သည်။ အပြန်အလှန်အားဖြင့် ဒေသိယဟူသည် ဘာသာစကားတစ်ခု၏အသွင်ကွဲ ဖြစ်သည်ဟု ဖွင့်ဆိုနိုင်သည်။ ဘာသာစကားတစ်ခု၏ အသွင်ကွဲကို အတိုကောက်အားဖြင့် စကားအသွင်ကွဲ သို့မဟုတ် အသွင်ကွဲစကား (speech variety) ဟုလည်း ခေါ်သည်။

ဘာသာစကားတစ်ခု၏ အသွင်ကွဲတို့တွင် အသွင်ကွဲတစ်ခုနှင့် တစ်ခုသည် အများအားဖြင့် အသံထွက် (pronunciation) နှင့် ဝေါဟာရ (vocabulary) တို့တွင် အဓိကကွဲပြားလေ့ ရှိကြသည်။ သဒ္ဒါ (grammar) အားဖြင့် ကွဲပြားလေ့မရှိကြဘဲ ကွဲပြားလျှင်လည်း အနည်းငယ်မျှသာ ဖြစ်သည်။ အသံထွက်တစ်ခုတည်းကွဲလျှင် ဒေသိယလေသံ (dialect accent) ဟု ပြောနိုင်သည်။

ဒေသိယစကားတိုင်းသည် ဘာသာစကားတစ်ခု၏ အသွင်ကွဲ တစ်မျိုးသာဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုစကားအသွင်ကွဲကို ဒေသိယစကား အဖြစ်သတ်မှတ်ခြင်း သို့မဟုတ် သီးခြားဘာသာစကားအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းသည် ဘာသာဗေဒဆိုင်ရာ အကြောင်းရင်းခံများ (linguistics factors)ထက် လူမှုနိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းရင်းခံများ (socio-

political factors) အပေါ်တွင် ပို၍ တည်မှီနေသည်။ သာဓက အားဖြင့် တရုတ်လူမျိုးတို့ ပြောဆိုကြသည့် မန်ဒရင်းဘာသာစကား (Mandarin) နှင့်ကန်တုန်ဘာသာစကား(Cantonese)တို့သည် အပြန်အလှန် နားလည် နိုင်စွမ်းမရှိသော ဘာသာစကားများ ဖြစ်သည်။ သို့သော် ယင်းတို့ကို တရုတ်ဘာသာစကား၏ ဒေသီယများအဖြစ် ခံယူသတ်မှတ်သည်။ တစ်ဖန် ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် ဆွီဒင်၊ နော်ဝေနှင့် ဒိန်းမတ် လူမျိုးတို့ ပြောသောစကားများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် အပြန်အလှန်နားလည် နိုင်စွမ်းရှိသည့်အတွက် ဘာသာစကားပင်မကြီးတစ်ခု၏ အသွင်ကွဲများ ဖြစ်ဟန်ရှိသော်လည်း ယင်းလူမျိုးတို့တွင် ကွဲပြားသောသမိုင်းကြောင်း၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ စာပေနှင့် နိုင်ငံရေးအဆောက်အအုံတို့ သီးခြားစီ ရှိနေသည့် အတွက် ၎င်းတို့၏ ဘာသာစကားကို သီးခြား ဘာသာစကားများအဖြစ် ခံယူသတ်မှတ်ကြသည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံရှိ ကွန်ကနီဘာသာစကား (Konkani) ကို အချို့က မာရထီဘာသာစကား (Marathi) ၏ ဒေသီယဟုယူဆပြီး အချို့က သီးခြားဘာသာစကားအဖြစ် ယူဆသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း ရခိုင် တိုင်းရင်းသားတို့ ပြောသည့်စကားကို ဘာသာဗေဒပညာရှင်များက ဘာသာဗေဒသွင်ပြင်အရ ဒေသီယအဖြစ်မှတ်ယူသော်လည်း ရခိုင် တိုင်းရင်းသားတို့ကမူ မိမိတို့၏ကိုယ်ပိုင် သီးခြားဘာသာစကားအဖြစ် မှတ်ယူကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဒေသီယနှင့် ဘာသာစကား သတ်မှတ်မှု သည် ထိုစကားကို အသုံးပြုသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ လူမှုသဘောထား (social attitude) နှင့် ပို၍ သက်ဆိုင်သည်။

ဒေသီယ ခေါ် အသွင်ကွဲစကားတို့တွင် အဓိကအမျိုးအစားကြီး သုံးရပ်ရှိသည်။ ယင်းတို့မှာ ဒေသအလိုက်ကွဲပြားသည့် စကားအသွင်ကွဲ

များဖြစ်သည့် ဒေသစကားအသွင်ကွဲ (regional speech variety) ခေါ် ဒေသဒေသိယ (regional dialect/ dialect)၊ လူမှုအခြေအနေအလိုက် ကွဲပြားသည့် လူမှုစကားအသွင်ကွဲ (social speech variety) ခေါ် လူမှု ဒေသိယ (social dialect/sociolect)၊ အချိန်ကာလအလိုက် ကွဲပြားသည့် ကာလဒေသိယ (temporal dialect) တို့ဖြစ်သည်။ ထိုအဓိကအမျိုးအစား ကြီးသုံးရပ်တွင် ပြောဆိုအသုံးပြုသည့် အုပ်စုအကြီးအငယ်အလိုက် ဒေသိယအုပ်စုကြီး၊ ဒေသိယအုပ်စုငယ်များ အဆင့်ဆင့်ကွဲပြားသေး သည်။ ထိုအဓိကအမျိုးအစားကြီး သုံးရပ်အပြင် လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ ပုဂ္ဂလအလေ့အလိုက်ကွဲပြားသည့် ပုဂ္ဂလဒေသိယ (idiolect)၊ လူတစ်ဦး တည်းကပင် လူမှုအခြေအနေ အမျိုးမျိုး အလိုက်ကွဲပြားသည့် အသုံးကွဲ (registers) တို့သည်လည်း ဘာသာစကားတစ်ခု၏ အသွင်ကွဲများ ဖြစ်ကြသည်။

ဒေသဒေသိယ

“၅ မိုင်ကွာတိုင်း ရေသည် ပြောင်းလဲသည်။ ၁၂ မိုင်ကွာတိုင်း ဘာသာစကားသည် ပြောင်းလဲသည်” ဟူသော အင်ဒီယန်းလူမျိုးတို့၏ စကားပုံသည်ဒေသဝေးကွာသွားတိုင်းပြောင်းလဲသွားတတ်သော ဘာသာ စကား၏ သဘာဝကို ဖော်ညွှန်းလျက်ရှိသည်။ ဒေသကွာခြားမှုကြောင့် ပြောင်းလဲသွားသော ဘာသာစကားတစ်ခု၏အသွင်ကွဲကို ဒေသဒေသိယ ဟု ခေါ်သည်။ ဒေသဒေသိယ တွင် ဒေသဆိုင်ရာ သွင်ပြင်လက္ခဏာများ ထင်ဟပ်လျက်ရှိသည်။

ဒေသဒေသိယသည်ပထဝီဆိုင်ရာဒေသတစ်ခုနှင့်တစ်ခု အလှမ်း ကွာဟမှုကြောင့်ဒေသတစ်ခုအတွင်းပြောဆိုအသုံးပြုနေကြသောဘာသာ